

Міністерство освіти і науки України

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Факультет соціальних наук та соціальних технологій

Кафедра політології

Дипломна робота

Освітній ступінь – бакалавр

На тему: **«Висвітлення опозиційних настроїв у пісенних дискурсах (на прикладі росії: гурт «ДДТ» та репер Face)»**

Виконала: студентка 4-го року навчання

Спеціальності

052 Політологія

Шулежко Валерія Вікторівна

Керівник Чабанна М.В.,

Доктор політичних наук, доцент

Рецензент Прізвище, ініціали

Бакалаврська робота захищена

З оцінкою _____

Секретар ЕК _____

« » _____ 2022р.

Київ – 2022 р.

План

Вступ.....	с. 3
РОЗДІЛ 1. Теоретико-методологічні засади та підходи дискурс-аналізу до текстів пісень.....	с. 6
1.1. Типологія дискурс-аналітичних підходів.....	с. 7
1.2. Постструктуралістська концепція теорії дискурсу М. Фуко.....	с. 14
РОЗДІЛ 2. Взаємозв'язок політичного режиму держави та політизації мистецтва.....	с. 17
2.1. Політизація мистецтва.....	с. 17
2.2. Особливості політичного режиму росії.....	с. 22
РОЗДІЛ 3. Аналіз сучасного російського пісенного дискурсу.....	с. 30
3.1. Висвітлення опозиційних настроїв у пісенному дискурсі гурту «ДДТ».....	с. 31
3.2. Висвітлення опозиційних настроїв у пісенному дискурсі виконавця Face.....	с.37
Висновки.....	с. 44
Список використаних джерел та літератури.....	с. 47
Додатки	
Анотація	

Вступ

У сучасній українській науці поняття «дискурс» з кожним роком стає більш поширеним та його дослідження здійснює вплив на суспільно-політичну думку. Дискурс є особливим способом комунікації та розуміння навколишнього світу, певного аспекту. Основним елементом є мова, оскільки вона забезпечує функцію комунікації у соціумі. Доволі поширеним видом дискурсу є пісенний. Такому типу притаманна наявність вербалізованого сенсу, що сприяє утворенню різних інтерпретацій. Пісні також є важливим елементом культурного простору суспільного життя та транслиують певні думки, цінності, які внаслідок поглинаються індивідами та сприяють активізації таких явищ як консолідація та пробудження колективної ідентичності.

Соціальний світ передбачає політизацію усіх сфер життя індивідів, де мистецтво не є винятком, у межах дослідження – пісні. Політизація полягає у перетворенні на політичне з метою концентрації уваги на певних соціально-політичних явищах, проблемах. Дослідження містить за приклад політизації мистецтва пісенні дискурси росії.

Актуальність дослідження. Це питання є актуальним, оскільки за останні роки соціально-політичне життя росії привертало велику кількість уваги міжнародної спільноти та зумовлює виникнення низки питань. Необхідно також звернути увагу на політичний режим країни, який сприяє політизації пісенних дискурсів. Рф мала гібридний політичний режим, що наближений до авторитаризму, однак, у зв'язку з веденням агресивної політики та розгортанні війни з Україною, росію класифікують як країну з нацистським політичним режимом. Це зумовлено наявністю таких характеристик: тотальний контроль ЗМІ та інших каналів інформації, пропаганда та переписування історії, необмежений вплив апарату примусу, тісний зв'язок між державою та церквою, ігнорування міжнародного права, нацистська символіка, однопартійність, пригнічення інших народів, культ правителя.

Політична ситуація росії була нестабільною останні роки через наявність протестів, мітингів, які жорстоко придушувались, а з початком повномасштабного вторгнення в Україну авторитет росії на міжнародній арені впав. Культурне поле країни заангажоване та трансльована пропаганда здійснює вплив на громадян, опозиція жорстоко придушується. Одним з джерел, де можна висловити та спостерігати протестні виклики є пісенні дискурси. Дослідження опозиційного характеру пісенного дискурсу на прикладі росії є актуальним, адже модерне суспільство є споживачем достатньо великої кількості музичних творів, сенс яких безпосередньо впливає на настрої індивідів, формування їх думок та сприяє активізації когнітивних функцій.

Враховуючи факт наявності цензури та обмеження висловлювань, російські гурти та виконавці за допомогою свого мистецтва актуалізують соціально-політичні питання та виступають опозиціонерами. Для того, аби пропустити власні композиції в ефір, вони вдаються до використання концептуальних метафор, сатири та лінгвістичних конструкцій. У цій роботі проведено дослідження за допомогою методів дискурс-аналізу, де зроблено акцент на аналізі пісень російського гурту «ДДТ» та репера Face.

Мета: визначити опозиційні настрої пісенних дискурсів російського гурту «ДДТ» та репера Face.

Відповідно до зазначеної мети **завданням** роботи є:

- 1) Розкрити поняття «дискурс», «дискурс-аналіз» та визначити основні підходи;
- 2) Визначити взаємозв'язок між політизацією мистецтва та політичним режимом на прикладі росії;
- 3) Проаналізувати пісні гурту «ДДТ» та репера Face на наявність опозиційного характеру та предмет актуалізації проблем сучасного суспільства у політичній площині.

Об'єктом дослідження є тексти пісень російського рок-гурту «ДДТ» та репера Face на предмет політизації та наявність опозиційного характеру.

Предметом дослідження є висвітлення опозиційних настроїв та соціально-політичних проблем сучасної росії у текстах пісень за допомогою дискурсів.

За допомогою критичного дискурс-аналізу Н. Ферклаф, дискурсивної психології та теорії дискурсу Е. Лаклау та Ш. Муфф проаналізовано такі пісні: «Російська весна» та «Маленька смерть» гурту «ДДТ», «Гуморист» та «Наш менталітет» репера Face. Завдяки аналізу за допомогою виокремлених методів було визначено, що пісенні дискурси актуалізують важливі соціально-політичні проблеми сучасної росії та використовують їх як інструмент у створенні опозиції чинній владі.

Задля досягнення поставленої мети дослідження були використані такі **методи**: метод дискурс-аналізу, історичний, аналіз та синтез за допомогою індукції та дедукції.

Тему політики та мистецтва у своїх працях розглядали такі зарубіжні науковці як М. Фуко, В. Беньямін, К. Шмітт, Ж. Бодріяр та Ж. Рансьєр, та вітчизняні: У. Ванькович, Л. Ажимова та Н. Амельченко. Основний виклад теорії про дискурс-аналітичні підходи зробили такі автори як М. Йоргенсен, Л. Філліпс та їх послідовники С. Мойсеєнко, О. Пугіна, А. Олешкова, О. Януш, Н. Корабльова. Тему пісенного дискурсу досліджували М. Потапчук у праці «Пісенний дискурс як комунікативний процес», М. Стрелікова у праці «Особливості вживання дієслів у пісенному дискурсі» та інші. Наукові публікації, які досліджували тему сучасного російського пісенного дискурсу не знайдені. Питання залишається недослідженим, тому цей звіт має на меті заповнити цю нестачу.

Джерельну базу дослідження складають пісні «Російська весна», «Маленька смерть» гурту «ДДТ», «Гуморист» та «Наш менталітет» репера Face.

Структура та обсяг наукової роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури, додатків та анотації. Загальний обсяг роботи – 58 сторінок.

РОЗДІЛ 1. Теоретико-методологічні засади та підходи дискурс-аналізу до текстів пісень¹

Усі люди – істоти соціальні та кожен потребує свого місця у соціумі. Існування у світі соціальному неможливе без комунікації та як зазначав Н. Луман у своїй праці «Влада», завдяки комунікації й утворюються усі соціальні системи². Звертаючись до праці «Влада», можна зауважити, що кожен індивід має особисті спонукання до того, у якому вигляді лишити комунікації – тобто чи приймати й розвивати їх³. Суспільству притаманна така характерна ознака, як селективність⁴, що породжує великі розбіжності у світобаченнях та сприйнятті. У таких випадках потрібна наявність інструменту, що зможе консолідувати групи навколо ідей та поглядів. Таким інструментом можна виокремити дискурси, які об'єднують певні групи людей. Поняття «дискурс» дефініціюють як особливий спосіб комунікації та розуміння навколишнього світу або якогось його аспекту⁵.

Мова є знаковим елементом у дискурсі та є основним комунікаційним каналом у соціумі. Мова є доступом до реальності, способом відтворення сконструйованих репрезентацій реальності⁶. Як зазначав Кара-Мурза у своїй праці «Маніпулювання свідомістю»: «Мова – система понять, слів, через які індивід приймає світ та суспільство», що виступає як механізм, який дає змогу конституювати та генерувати соціальний світ⁷. Оскільки мова є основним способом комунікації, завдяки їй з'являється можливість дефініціювання певних явищ у соціумі. Однак, надані значення словам не закладені в них первинно, а є результатом певних соціальних домовленостей, за допомогою яких індивіди

¹ Ця методологія висвітлена у науковій роботі «Сучасні соціально-політичні проблеми Росії у пісенному дискурсі російських гуртів («ДДТ», «Порнофільми», «Йорш»)), яка була захищена 30 квітня 2021 року, студенткою 3-го курсу політології Національного університету «Києво-Могилянська академія» Шулежко В.В.

² Н. Луман, *Власть* : [пер. с нем.] / Никлас Луман. – М., 2001.

³ Там само. С. 12

⁴ Там само. С. 13

⁵ Филлипс Л. *Дискурс-анализ. Теория и метод* / Л. Филлипс, М. В. Йоргенсен. – Харьков: Гуманитарный центр, 2008. – С. 18

⁶ Там само. С. 29

⁷ Кара-Мурза, *Манипуляция сознанием*. – М. : Алгоритм, 2000. – С. 84

співвідносять визначення з певними звуками⁸. Тобто, розуміння стає можливим через соціальну домовленість, яка дає можливість інклюзивно маркувати об'єкти.

Аналізуючи різні підходи для дослідження дискурсу, варто виокремити когнітивний та соціологічний. Когнітивний підхід передбачає перетин з етно- та лінгвокультурологічним підходом, що полягає у вивченні дискурсу з вектором на етноспецифічні та культурні особливості, вияви певної національної ментальності та світогляду. Соціологічний підхід, у свою чергу, робить акцент на дослідженні сприйняття різними кластерами суспільства. Власне, тут увага приділяється соціальним факторам⁹.

1.1. Типологія дискурс-аналітичних підходів

Дискурс-аналіз передбачає наявність ряду підходів, що допомагають дослідити дискурс. М. В. Йоргенсен та Л. Дж. Філіпс у своїй праці «Дискурс-аналіз» описали декілька ключових підходів: теорія дискурсу Ернесто Лаклау та Шантала Муффа, критичний дискурс-аналіз, дискурсивна психологія. За основу усі підходи беруть загальне уявлення про те, що спосіб спілкування відіграє важливу роль у створенні та зміні навколишнього світу. Ці підходи містять теорію та методи, які допомагають найефективніше досліджувати комунікацію, культуру та суспільство¹⁰.

Теорія дискурсу Е. Лаклау та Ш. Муффа орієнтована на розуміння соціального як дискурсивної конструкції. Провідною думкою теорії варто виокремити те, що соціальне явище ніколи не буває завершеним та повним¹¹, дискурс ніколи не виступає як завершена система поглядів, а якраз навпаки, він постійно змінюється під впливом поглядів¹². Теорія Лаклау та Муффа містить в собі такі

⁸ Філіпс Л. Дискурс-аналіз. Теорія и метод / Л. Філіпс, М. В. Йоргенсен. – Харків: Гуманитарний центр, 2008. – С. 31

⁹ Мойсеєнко С. М. Основні підходи та методи дослідження дискурсу [Електронний ресурс] / С. М. Мойсеєнко // Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» – Режим доступу до ресурсу: http://www.kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/moiseienko_osnovni.pdf.

¹⁰ Філіпс Л. Дискурс-аналіз. Теорія и метод / Л. Філіпс, М. В. Йоргенсен. – Харків: Гуманитарний центр, 2008. – С. 18

¹¹ Там само. С. 53

¹² Там само. С. 26

теоретичні традиції як марксизм та структуралізм, які потім об'єднали в постструктуралістську теорію. Її суть полягає у розгляді суспільства на прикладі уявного павутиння, в якому створюються значення¹³.

Згідно з теорією Е. Лаклау та Ш. Муффа, дискурс це сукупність фіксованих значень у межах специфічної області¹⁴. Усі знаки в дискурсі є моментами або ж вузлами, які представляють диференціальні позиції. Власне, дискурс передбачає звуження мережі з вузлами до певних вузлових точок – місце, де знаки більш менш упорядковуються. Це спрямовано задля створення єдиної системи значень, а все, що дискурс виключає – є областю дискурсивності(певний «резервуар» для додаткових значень). Область дискурсивності наявна через потребу звести опінію до єдиного значення, виокремлення того, що знаходиться поза дискурсом, тобто, метою дискурсів є усунення багатозначності та досягнення закритості¹⁵. Однак, через наявність допуску великої різноманітності значень в області дискурсивності, досягти повної фіксації неможливо¹⁶.

Теоретики використовують у своїй праці таке поняття як елемент, що позначає знаки, значення яких, ще не зафіксовані. Тобто, дискурс намагається трансформувати елементи в моменти – зафіксувати значення. Однак, як зазначалося раніше, дискурс не може бути повністю фіксованим через наявність великої кількості значень та уявлень¹⁷. Власне, головним аспектом теорії дискурсу Лаклау та Муффа можна виокремити усунення двозначності, надаючи тимчасової закритості.

Політичні філософи Лаклау та Муффа розглядають соціальне як продукт дискурсивних процесів та відмовляються від марксистського бачення поділу суспільства на базис та надбудову, класове суспільство¹⁸. Вони виокремлюють важливий аспект, що певна ідентичність у суспільстві формується внаслідок

¹³ Филлипс Л. Дискурс-анализ. Теория и метод / Л. Филлипс, М. В. Йоргенсен. – Харьков: Гуманитарный центр, 2008. – С. 54

¹⁴ Там само. С. 26

¹⁵ Там само. С. 57

¹⁶ Там само. С. 58

¹⁷ Там само. С. 59

¹⁸ Там само. С. 68

дискурсивних процесів¹⁹. Позиції суб'єктів дискурсу є визначеними завчасно, прослідковується процес детермінації. Через відсутність універсальної суб'єктної позиції та умовності дискурсів, суб'єкт стає понад детермінованим²⁰.

За допомогою дискурсів можна дослідити питання самоідентифікації, виявлення ідентичності. Лаклау для ширшого пояснення впливу дискурсів на ідентичність використовував теорію Жака Лакана. Між їх позиціями, згідно з Філіпс та Йоргенсен, можна прослідкувати схожість у розгляді суб'єкту дискурсу як незавершеної структури, що знаходиться у боротьбі за цілісність²¹. Ж. Лакан у власній теорії розглядає приклад поведінки немовляти. Він виокремлює немовля як суб'єкт, що постійно намагається здобути цілісність різними способами. Під час процесів соціалізації суб'єкт намагається ідентифікувати себе з різними образами, що представлені у певних дискурсах. Однак, перейняті образи дають одночасно відчуття цілісності та відчуження, оскільки суб'єкт постійно намагається співвідносити образи з дитинством та дитячим відчуттям цілісності, яке надходило від нерозривного зв'язку з матір'ю й навколишнім світом²². Власне, індивід набуває часткового структурування завдяки поглинанню дискурсів, але все одно воно лишається незавершеним. Тобто, цілісність набуває лише формального характеру та виступає певним орієнтиром для формування особистісного «Я». Згідно з теорією Ж. Лакана, суб'єкт ніколи не досягне завершеної та остаточної самості, його ідентичність є мінливою та відотною, як і самі дискурси. Ідентичність є умовною одиницею, адже суб'єкт дискурсу вважається понад детермінованим, що дає йому змогу ідентифікації багатьма способами, ідентичність суб'єкта залежить від трансльованих дискурсів та власної репрезентації у них²³.

Вищезазначене стосується визначення індивідуальної ідентичності, яка формується першою. Однак, варто зауважити, що за нею слідом з'являється

¹⁹ Филлипс Л. Дискурс-анализ. Теория и метод / Л. Филлипс, М. В. Йоргенсен. – Харьков: Гуманитарный центр, 2008. – С. 69

²⁰ Там само. С. 81

²¹ Там само. С. 82

²² Там само. С. 82

²³ Там само. С. 84

ідентичність колективна. Кордони між індивідуальною та колективною ідентичністю зазвичай є доволі розмитими, нечіткими. Колективна ідентичність обумовлена певними обмеженнями, адже вона охоплює сукупність різних людей, що поділяють певну думку, цінності. Індивіди формують власну колективну ідентичність завдяки певним маркерам, ярликам, які їх споріднюють. Лаклау та Муфф виявили два поняття, завдяки яким можна передати подібні дискурсивні процеси, це – логіка еквівалентності та логіка відмінності. Логіка відмінностей передбачає більший рівень поляризації та ширший спектр способів ідентифікації, у той час, як логіка еквівалентності має в арсеналі вужче коло подібних способів визначення²⁴.

Необхідно зазначити, що ключовою у дискурсі є боротьба за артикуляцію. Неминучим лишається факт виникнення соціального антагонізму, який виникає внаслідок того, що ідентичності починають заміщати один одного. Подібне явище є потенційною загрозою цілісності дискурсу та його фіксація тоді стає неможливою і набуває очевидної умовності. Подолати це можна завдяки інтервенції гегемонії. Власне, це передбачає домінування певного дискурсу над іншим²⁵.

Отже, теорія дискурсу Лаклау та Муфф містить такі концепти: вузлові точки та ключові знаки, ланцюги еквівалентності, що дають змогу сформувати загальне значення, індивідуальна та колективна ідентичність, антагонізм, гегемонія. Завдяки наявності цих інструментів аналізу можна зробити дискурс-аналіз, використовуючи цю теорію.

Наступним варто виокремити критичний дискурс-аналіз Нормана Ферклаф. Критичний дискурс-аналіз акцентує увагу на лінгвістичному аспекті, а саме – усне й письмове мовлення та візуальні образи у соціальній взаємодії. Для цього методу характерне таке визначення дискурсу – це використання мови у соціальних практиках, застосування дискурсу у певних соціальних сферах²⁶.

²⁴ Филлипс Л. Дискурс-анализ. Теория и метод / Л. Филлипс, М. В. Йоргенсен. – Харьков: Гуманитарный центр, 2008. – С. 87

²⁵ Там само. С. 92

²⁶ Там само. С. 110

Власне, Н. Ферклаф визначає критичний дискурс-аналіз як підхід, що систематично досліджує неявні відношення каузальності та детермінованості між дискурсивними практиками, подіями й текстами, широкими соціальними та культурними структурами, процесами, як подібні тексти та події виникають та ідеологічно формуються²⁷. Розглядаючи цей підхід більш детально, можна виокремити, що дискурс є інструментом відтворення та одночасно зміни значень. Згідно теорії Ферклаф, цей підхід має три рівня аналізу. Перший рівень – це виокремлення комунікативної події або ж тексту, другий – це розкриття «жанру» тексту та порядку дискурсу, третій – розуміння соціальної практики(хто виробляє та розповсюджує дискурс)²⁸. Критичний дискурс-аналіз першочергово наголошує на соціальних проблемах, звертає увагу на лінгвістичний характер соціальних та культурних процесів і структур²⁹.

Згідно з Н. Ферклаф, існує три способи функціонування дискурсу у соціальних практиках. Перший спосіб визначає дискурс як частину соціальної практики, певна соціальна активність суб'єкту, що пов'язана з його професійною діяльністю та використанням відповідної мови. Другим є репрезентація власних та чужих практик, рефлексія. Третій, останній, визначає дискурс частиною ідентичності, образ буття³⁰.

Теорія Ферклаф відрізняється від попередньої завдяки наявності декількох аспектів. Одними з них являється наявність інтердискурсивності та інтертекстуальності. Інтердискурсивність є певною формою інтертекстуальності, яка передбачає те, що усі комунікативні події базуються на більш ранніх подіях, тобто, у новому тексті можна помітити наявність елементів

²⁷ Филлипс Л. Дискурс-анализ. Теория и метод / Л. Филлипс, М. В. Йоргенсен. – Харьков: Гуманитарный центр, 2008. – С. 113

²⁸ Там само. С. 118

²⁹ Пугина Е. И. Применение критического дискурс-анализа в исследованиях новых религиозных движений [Електронний ресурс] / Е. И. Пугина // Национальный исследовательский университет – Высшая школа экономики. – 2011. – Режим доступа до ресурсу: [http://www.unn.ru/pages/e-library/vestnik_soc/99990201_West_soc_2011_4\(24\)/8.pdf](http://www.unn.ru/pages/e-library/vestnik_soc/99990201_West_soc_2011_4(24)/8.pdf).

³⁰ Олешкова А. М. Критический дискурс-анализ в традиции Н.Фэркло: социально-философский аспект [Електронний ресурс] / А. М. Олешкова. – 2020. – Режим доступа до ресурсу: <https://research-journal.org/philosophy/kriticheskij-diskurs-analiz-v-tradicii-n-ferklo-socialno-filosofskij-aspekt/>.

іншого тексту³¹. Власне, це створення змін завдяки використанню текстів, що існують. Критичний дискурс-аналіз фокусується на дослідженні соціальних проблем, визначенні соціуму та культури, де дискурсу притаманна ідеологічна роль та наявний дискусійний характер між текстами та суспільством³².

Ферклаф визначив тривимірну модель для критичного дискурс-аналізу, що містить такі компоненти – текст, дискурсивна практика та соціальна практика. Перш за все, варто виокремити аналіз тексту та мовних характеристик дискурсу. Під час визначення варто врахувати мову дискурсу та наявність певної лексики. Важливим є використання різних займенників або слів-маркерів, які будуть ідентифікувати особу, явище чи подію, про яку йдеться в дискурсі. На цьому етапі аналізу необхідно виділити контекст використання слів та концептуальну метафору. Концептуальна метафора слугує певним механізмом, що дає змогу встановити зв'язок між концептами, викликати асоціативний ряд стосовно того чи іншого явища або події, особи. Не менш важливими елементами етапу лінгвістичного аналізу є транзитивність та модальність дискурсу. Транзитивність полягає у позначенні інтенсивності у відносинах суб'єктів та об'єктів – твердження є однозначним, чи виражається невпевненість. Модальність є зображенням висловлення до повідомлення, вказує на суб'єкт дії. Транзитивність та модальність дають змогу прослідкувати ставлення мовника до явища у дискурсі, допомагають визначити як він себе ідентифікує³³.

Розглядаючи дискурсивну практику, необхідно зазначити, що її аналіз концентрується на використанні вже існуючих дискурсів і жанрів під час нового дискурсу та те, як він сприймається. Вона виокремлює певний процес, що має зв'язок продукування дискурсу зі споживанням. Власне, ця практика передбачає

³¹ Филлипс Л. Дискурс-анализ. Теория и метод / Л. Филлипс, М. В. Йоргенсен. – Харьков: Гуманитарный центр, 2008. – С. 129

³² Януш О. Б. Критичний дискурс-аналіз як теорія і метод / О. Б. Януш. // Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – 2010.

³³ Яровий Д. О. Застосування критичного дискурс-аналізу як методу дослідження групової поляризації в соціальних медіа [Електронний ресурс] / Д. О. Яровий – Режим доступу до ресурсу: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:LVLxM9VRltcJ:nbu.gov.ua/j-pdf/pppr_2017_5_27.pdf+&cd=2&hl=ru&ct=clnk&gl=ua.

розгляд трансльованих ідей через специфічний контекст, інтертекстуальність³⁴. Дискурсивна практика є пересічним моментом між аналізом тексту та соціальною практикою. Соціальна практика включає в себе дискурс-аналіз, який підкріплюється соціальними та культурними теоріями. Це передбачає наявність при аналізі певних елементів, які можуть включати один одного, але не бути зведені в одне ціле, один до одного³⁵. Тривимірна модель Ферклаф дає змогу зробити аналіз дискурсу, де можна визначити відношення тексту з контекстом.

Варто виокремити останній метод – це дискурсивна психологія. Дискурсивна психологія розглядає усне та письмове мовлення як конструкцію, що орієнтована на соціальну дію³⁶. Вона виступає викликом когнітивній психології. Когнітивна психологія стверджує, що людина керує великим масивом даних про світ, використовуючи при цьому когнітивні процеси, що категоризують цей світ особливими способами. Власне, категорії є важливим інструментом та керують нашими діями. Когнітивна психологія визначає ментальні репрезентації – схеми та сценарії. Вони дають певне уявлення про заплановані дії та їх розвиток, виступають опорною точкою для власних дій. Можна визначити, що вони вибудовуються з урахуванням універсальних процесів, не спираючись на фактор соціальної природи індивідів. Прихильники когнітивної теорії наголошують на її універсальності, у той час, як дискурсивна психологія це визначає умовністю³⁷.

Дискурсивна психологія є підходом, що визначає кореляцію між психологією та дискурсом. Мова є важливим елементом дискурсу, а розглядаючи дискурсивну психологію як один з дискурс-аналітичних підходів, можна визначити, що у ньому мова є тим, що конструє досвід та суб'єктивну

³⁴ Яровий Д. О. Застосування критичного дискурс-аналізу як методу дослідження групової поляризації в соціальних медіа [Електронний ресурс] / Д. О. Яровий – Режим доступу до ресурсу: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:LVLxM9VRltcJ:nbu.gov.ua/j-pdf/pppr_2017_5_27.pdf+&cd=2&hl=ru&ct=clnk&gl=ua.

³⁵ Филлипс Л. Дискурс-анализ. Теория и метод / Л. Филлипс, М. В. Йоргенсен. – Харьков: Гуманитарный центр, 2008. – С. 124

³⁶ Корабльова Н. С. Дискурсивна психологія як відповідь на психологію когнітивну [Електронний ресурс] / Н. С. Корабльова – Режим доступу до ресурсу: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/9_2011/29.pdf.

³⁷ Филлипс Л. Дискурс-анализ. Теория и метод / Л. Филлипс, М. В. Йоргенсен. – Харьков: Гуманитарный центр, 2008. – С. 166-167

психологічну реальність³⁸. Дискурс є продуктом індивідуальних чи колективних ментальних процесів. Для розглянутого підходу характерним є емпіричний аналіз, завдяки якому можна визначити та проаналізувати використання дискурсу у певній ситуації³⁹.

Власне, можна виокремити, що дискурсивна психологія концентрує увагу на використанні спеціальних емпіричних прикладів застосування мови у соціальній взаємодії. Головною задачею цього підходу є визначити на скільки гнучко люди використовують дискурси під час обговорення власних уявлень про світ та ідентичності, зробити аналіз можливих наслідків. Варто зазначити, що цей підхід акцентує власну увагу на тому, що люди одночасно є і продуктом дискурсу, і продуцентом (тим, хто створює їх), на відміну від теорії Лаклау та Муффа, яка визначає людей лише суб'єктами дискурсу.

Отже, можна визначити, що підходи різняться між собою та необхідно виокремити їх головні засади. Підхід Е. Лаклау та Ш. Муффа полягає у тому, що дискурс не може бути повністю завершеним та відбувається постійна боротьба дискурсів за наближення до істинності. Критичний дискурс-аналіз робить акцент на інтертекстуальності, комбінуванні елементів різних дискурсів для його зміни та впливу на культурний світ. Дискурсивна психологія концентрується на використанні емпіричних прикладів та визначає, що індивіди одночасно є продуктом та продуцентом дискурсів.

1.2. Постструктуралістська концепція теорії дискурсу М. Фуко

Розглядаючи дискурс-аналіз, можна виокремити багатьох науковців та філософів, що доклали зусиль у його розвиток та дослідження цього питання. Однак, необхідно визначити Мішеля Фуко, який зробив важливий внесок у розвиток дискурс-аналізу та у власній збірці «По ту сторону пізнання, влади та сексуальності» виокремив головні принципи та засади.

³⁸ Филлипс Л. Дискурс-анализ. Теория и метод / Л. Филлипс, М. В. Йоргенсен. – Харьков: Гуманитарный центр, 2008. – С. 174

³⁹ Кривенко С. Дискурс-аналіз політичних процесів: різноманітність підходів [Електронний ресурс] / С. Кривенко. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/politology/article/viewFile/2424/2478>.

Фуко визначив, що дискурс є впорядкованим⁴⁰. У статті «Порядок дискурсу» увага приділяється тому, що у будь-якій спільноті продукування дискурсу знаходиться під контролем та піддається селекції, організовується за допомогою певних процедур. Власне, наявні такі принципи впорядкування дискурсу – зовнішня процедура, внутрішня процедура та змішана. Розглядаючи зовнішні процедури, можна визначити, що вони спрямовані на обмеження дискурсу. Сюди можна віднести заборони(табу на об'єкт, ритуал обставин, виключне право суб'єкту). Заборони формують певні бар'єри для дискурсу. Окрім заборон, наявний ще поділ та відведення. Визначаючи конкретніше, можна сказати про протиставлення розуму і божевілля та опозиція помилкового й істинного. Перше полягає у поділі на розум та божевілля, де божевільним маркують того, хто транслює дискурс, який конфліктує з іншими, а саме – не може циркулювати через них. Друге М. Фуко визначив як наявність в індивіду власної волі до істини, яка може нав'язувати певні позиції, погляди та думки. Внутрішні процедури передбачають контроль над дискурсами за допомогою самих же дискурсів, що слугує стримуванням їх випадковості. Сюди входять коментарі(перехід дискурсу з первинного у вторинний внаслідок перероблення великої кількості коментарів), авторство(центр зв'язаності дискурсів, принцип угруповання), розгортання дисципліни(належність до певного спектра). Остання процедура – змішана, що містить елементи попередніх двох. Її суть полягає у відповідності попереднім вимогам. Елементами цієї процедури можна визначити ритуал(визначає кваліфікацію суб'єкта – жести, поведінка, обставини тощо), дискурсивні спільноти(головна функція полягає у збереженні дискурсів та продукуванні нових у власному суспільстві), доктрина(має більше обмежувальну функцію, оскільки контролює відповідність висловлювань щодо дискурсу)⁴¹.

Виокремлені принципи відіграють важливу роль у впорядкуванні дискурсу та його конструюванні. Однак, тут можна виокремити як і позитивний, так і

⁴⁰ Горелов В. Анализ дискурса в социальной теории: Мишель Фуко и Тьюен А. ван Дейк [Електронний ресурс] / В. Горелов – Режим доступу до ресурсу: http://ecsocman.hse.ru/data/746/693/1219/glava_6.pdf.

⁴¹ Там само.

негативний аспекти. Позитивний полягає у тому, що вони допомагають конструювати дискурс, а негативний – у накладенні обмежень. Спираючись на теоретичний вклад М. Фуко, можна визначити, що дискурс є впорядкованим, але впорядкованість є скоріш штучною та дискурс і соціальні реалії взаємно визначають один одного⁴².

Фуко приділяв увагу виокремленні об'єкту дискурсу. Об'єктом дискурсу філософ визначав елементи, за допомогою яких можна визначити набір зв'язків дискурсу⁴³. Фуко виокремив алгоритм дискурс-аналізу, що складається з декількох етапів. Першим етапом є аналіз формування об'єктів, що полягає у пошук відповідей на питання про те, як номінуються об'єкти та формують поле висловлювань. Цей етап передбачає пошук поля першочергової диференціації, його агентів та аналіз рамок класифікації об'єкту. Другим етапом є аналіз формування модальності висловлювань – процесу визначення стійких зв'язків між формами висловлювань. Ця стадія передбачає визначення продуцента дискурсу та його участі у ньому. Наступна стадія – формування понять. Власне, вона полягає у структуруванні послідовностей, що сприяють розвитку дискурсу, визначення схеми зв'язку між висловлюваннями. Останнім етапом є формування стратегій. Стратегії передбачають наявність певної впорядкованості, завдяки якій з'являється змога визначити взаємодію дискурсу з різними системами для більшої широти дискурсу⁴⁴.

Отже, враховуючи напрацювання М. Фуко у теорії дискурсів, можна виокремити, що дискурс дає нам нескінченну кількість формулювань висловлювань. Мова є його важливим елементом та дає змогу конструювати нові репрезентації реальності у соціальному світі. Дискурс є важливою складовою соціального життя, здійснює на нього вагомий вплив, через що впливає таке судження – зміни в дискурсі є способом сприяння змінам у соціальному світі.

⁴² Горелов В. Анализ дискурса в социальной теории: Мишель Фуко и Тьюен А. ван Дейк [Електронний ресурс] / В. Горелов – Режим доступу до ресурсу: http://ecsocman.hse.ru/data/746/693/1219/glava_6.pdf.

⁴³ Кожемякин Е. А. Анализ дискурса как системы рассеивания в традиции французской философии второй половины XX века (М. Фуко, М. Пешё) [Електронний ресурс] / Е. А. Кожемякин – Режим доступу до ресурсу: <https://cyberleninka.ru/article/n/analiz-diskursa-kak-sistemy-rasseivaniya-v-traditsii-frantsuzskoy-filosofii-vtoroy-pолоviny-hh-veka-m-fuko-m-peshyo/viewer>.

⁴⁴ Там само.

РОЗДІЛ 2. Взаємозв'язок політичного режиму держави та політизації мистецтва

2.1. Політизація мистецтва⁴⁵

Усі сфери соціального життя мають зв'язок з політикою. Попри те, що суспільство часто заперечує політизованість мистецтва, воно у сучасному світі особливо зазнає політизації. Наукова спадщина налічує велику кількість праць, в яких акцентована увага на впливі політики на мистецтво. Необхідно виокремити таких філософів як П'єр Бурдьє, Карл Шмітт та Вальтер Беньямін, що дали змогу ширше розглянути питання політизації.

Першочергово, варто звернути увагу на П. Бурдьє та його працю «Поле політики, поле соціальних наук, поле журналістики», а, зокрема, інтерпретацію у ній політичного поля. Мислитель зауважував, що «поле є місцем сил, всередині якого агенти займають певні позиції, що визначають їх погляди на це поле і їх практики, спрямовані або на збереження, або на зміну структури силових відносин, що виробляє це поле»⁴⁶. Бурдьє ідентифікував політичне поле як автономне, не зважаючи на те, що на перший погляд воно утискається зовнішніми факторами та вимогами. Поле політики визначається як місце для гри за владу з певними ставками та передбаченнями. Власне, політика є боротьбою за нав'язування легітимного погляду на світ. Існування у полі передбачає наявність відмінностей, опозиції, яка є джерелом існування цього поля⁴⁷.

К. Шмітт у своїй роботі «Поняття політичного» визначав, що політичне передбачає наявність категорій, а, зокрема, відмінність друг-ворог. Автор акцентував увагу на тому, що ця відмінність є найхарактернішою для поняття «політичного» і завдяки ній можна зробити таке пояснення: в першу чергу, є сукупність індивідів, які відстоюють власні світогляди та бачення на ситуації і

⁴⁵ Ця методологія висвітлена у науковій роботі «Сучасні соціально-політичні проблеми Росії у пісненному дискурсі російських гуртів («ДДТ», «Порнофільми», «Йорш»), яка була захищена 30 квітня 2021 року, студенткою 3-го курсу політології Національного університету «Києво-Могилянська академія» Шулежко В.В.

⁴⁶ Бурдьє П. Поле политики, поле социальных наук, поле журналистики [Електронний ресурс] / П. Бурдьє – Режим доступу до ресурсу: <http://bourdieu.name/content/burde-pole-politiki-pole-socialnyh-nauk-pole-zhurnalistiki>.

⁴⁷ Там само.

завжди є протилежні їм. Політичною можна назвати ту протилежність, яка досягла найвищого рівня інтенсивності, коли виникає розрізнення друг-ворог⁴⁸.

Зв'язок між культурою та політикою у сучасному суспільстві є очевидним, попри його заперечення більшістю. У світі кожна сфера суспільного життя стає політизованою, а мистецтво стає одним з носіїв політичних думок та упереджень. У такому випадку необхідно виокремити політизацію та естетизацію мистецтва – поняття Вальтера Беньяміна, які були викладені у праці «Мистецький твір у добу технічної відтворюваності». Автор виокремлював, що естетизація політики полягає у наявності автономії мистецтва, що не залежить від певних економічних, етичних мотивів. Беньямін акцентував увагу на наявності аури у мистецького твору, що має особливу роль. Аура надає мистецькому твору певну соціальну функцію, але зникає тоді, коли її витісняє політичне. Внаслідок цього сприйняття твору змінюється, він стає масовим, втрачає власну унікальність. Політизація мистецтва відрізняється від естетизації тим, що продовжує розвивати можливості емансипації та не прагне повертати ауру, на відміну від естетизації політики⁴⁹. Власне, поняття «політизація мистецтва» визначає трансформацію мистецтва у політичне.

Мистецтво є значним важелем впливу на маси та часто стає рушієм політичних процесів, сприяє мобілізації індивідів. Поєднавши політику та мистецтво у єдине ціле, можна визначити такий феномен як медіатизація політики. Це питання дослідив П. Бурдьє, про якого йшлося вище, та Ж. Бодріяр у працях «Реквієм по мас-медіа», «В тіні мовчазної більшості, або Кінець соціального», «Суспільство споживання».

Ж. Бодріяр у власних працях акцентував увагу на масовому суспільстві. Мислитель називав їх субстанцією споживачів, що відмовляється критично мислити, а просто поглинає трансльовану інформацію. У своїй праці «У тіні

⁴⁸ Семеняка О. Уроки Карла Шмітта: наскільки політичний “політичний лібералізм” Джона Ролза? [Електронний ресурс] / Олена Семеняка. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://plomin.club/уроки-карла-шмітта-наскільки-політич/>.

⁴⁹ Ванькович У. А. "Естетизація політики": актуальність проблеми співвідношення естетичного й політичного [Електронний ресурс] / У. А. Ванькович. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3995/Vankovych_%C2%ABEstetyzatsiia.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

мовчазної більшості» він зазначав: «Усе хаотичне скупчення соціального обертається навколо цього пористого об'єкта, цієї одночасно непроникної та прозорої реальності, цього ніщо – навколо мас... Вони не є ні хорошими провідниками політичного, ні соціального, ні провідниками смислу взагалі. Їх усе пронизує та намагнічує, але в них все і розсіюється, не залишаючи жодних слідів. Тому заклик до мас завжди залишається без відповіді. Вони не випромінюють, а, навпаки, поглинають відблиски периферійних сузір'їв Держави, Історії, Культури, Смислу. Маси – це інерція, могутність інерції, влада нейтрального»⁵⁰. Мислитель асоціює суспільство, а саме – масу, з «чорною дірою», що має здатність лише поглинати все, прагнути видовищ. Суспільство споживання керується власною логікою – тобто заволодінням благами та маніпуляції ними.

Суспільство за Бодріаром є поглиначами інформації. Індивіди поглинають образи та знаки, що відсилають їх до інших знаків та образів, замінюючи власну реальність. Це спричинене тим, що люди прагнуть бути навіть мінімально причетними до подій, які відбуваються навколо. Альтернативна реальність, яку вони отримують завдяки засобам масової інформації та мистецьким творам сприяє міфологізації будь-якого явища чи події, навіюванню думок та бачення⁵¹.

Доволі поширеним є вислів, що «мистецтво знаходиться поза політикою». Однак, необхідно врахувати те, що під час кожного періоду розвитку суспільства мистецтво відповідає соціальним та політичним діям. Воно завжди має зв'язок з подіями, які відбуваються під час його творення. Жак Рансьєр, французький філософ, зазначав наявність «естетичного режиму», який виключає наявність бар'єрів між мистецтвом та соціально-політичним, стверджує наявність зв'язку між ними. Таке мистецтво є способом продукування та існування політичного

⁵⁰ Бодріар Ж. "В тени молчаливого большинства" [Електронний ресурс] / Ж. Бодріар. – 2000. – Режим доступу до ресурсу: <http://lib.ru/FILOSOF/BODRIJAR/silent.txt>.

⁵¹ Ажимова Л. В. Жан Бодрийяр о феномене массовых коммуникаций в обществе потребления [Електронний ресурс] / Л. В. Ажимова. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <https://cyberleninka.ru/article/n/zhan-bodriyyar-o-fenomene-massovyh-kommunikatsiy-v-obschestve-potrebleniya/viewer>.

дискурсу. Бачення світу, взаємовідносини індивідів та суспільство загалом артикулюються першочергово у мистецтві⁵².

Визначаючи зв'язок між мистецтвом та політикою, постає питання стосовно волі творчості. Митець повинен вільно творити, але водночас він має запит – від його аудиторії або певного замовника. Це продукує наявність залежності, потреби творити для чогось або когось. Уникнути цього неможливо, адже, намагаючись утриматись від роботи задля конкретного результату, творець займатиме конкретну позицію, що ніколи не буде поза контекстом, поза політичним. Мистецькі твори можна вважати продуктом, що сприятиме змінам, оскільки це допомагає введенню культурних продуктів у суспільний дискурс та сприяє актуалізації порушених питань, породжує обговорення та циркуляцію дискурсів⁵³.

Розглядаючи мистецтво і політику необхідно взяти до уваги політизацію сучасної музики. Музика є невіддільним елементом життя майже кожного. Вона супроводжує протягом існування та задає певний настрій, формує особистість індивіда. Можна виокремити, що вона впливає на асоціативну пам'ять людини, адже почувши певну пісню людина автоматично відтворює у свідомості той чи інший спогад, створює ланцюг асоціацій зі звуками та словами, що транслюються.

Як визначалось вище, дискурс охоплює продукування і поглинання значень та ніколи не досягне повної фіксації. Дискурс можна виокремити у будь-якому текстовому посланні, тому пісні не є винятком. Пісенний дискурс являється певним засобом комунікації, яка відбувається опосередковано від автора тексту пісні та виконавця. У пісні наявний вербалізований сенс, що можна інтерпретувати по-різному. Сприйняття пісні та її наповнення залежить від жанру твору, адже він задає певний настрій та формує установки індивідів. Власне, від цього залежить те, які питання актуалізуватимуться у творі, які думки

⁵² Культура та політика: багатозначність взаємозв'язків [Електронний ресурс] / [Н. Амелеченко, О. Геращенко, І. Гомза та ін.] // Школа політичної аналітики НаУКМА. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://spa.ukma.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/Metod-CP.pdf>.

⁵³ Там само.

будуть викладені, судження. Тобто, пісенний дискурс має зв'язок з когнітивним аспектом індивіда та соціокультурним простором⁵⁴.

Загалом, пісні є одним з видів масової комунікації, що сприяє формуванню колективного духу й культури, колективної ідентичності, виконують функцію консолідації. Пісні є засобом групової комунікації через наявність погляду крізь призму суспільного життя та спільної долі. Особливо вплив здійснюють пісні, що прив'язані до певної події. Як визначалося раніше, доволі вагому роль відіграє жанр. Він дає змогу відтворити внутрішні переживання авторів, виконавців через свою особливу трансляцію, використання акцентних моментів. Варто взяти до уваги російський пісенний дискурс, що буде об'єктом подальшого дослідження.

Важливо також виокремити, що у пісенних дискурсах увага приділяється використанню архетипічних образів(архетипи у дискурсі дослідив К. Г. Юнг). Основними функціями пісенного дискурсу є: емотивна(пробудження емоцій у слухача), що апелює до певної комунікативної події та транслює ставлення до неї; конативна(спонукає до певних дій); інформативна(трансляція певної інформації до слухача стосовно тої чи іншої події); поетична(використання певних образів у тексті); фатична(використання різних мовних засобів для встановлення контакту зі слухачем); етноконсолідаційна(єднання нації, громадян); самоідентифікаційна(зادля сприйняття індивіда себе як члена певної групи)⁵⁵.

Отже, пісенний дискурс є засобом комунікації, що поєднує у собі музичні та вербальні елементи. Жанр пісенного твору впливає на його сприйняття та від нього залежить те, на чому буде зроблено акцент.

⁵⁴ Потапчук М. А. Пісенний дискурс как коммуникативный процесс [Електронний ресурс] / М. А. Потапчук // Вестник Челябинского государственного университета. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <https://cyberleninka.ru/article/n/pesennyi-diskurs-kak-kommunikativnyi-protsess/viewer>.

⁵⁵ Стерлікова М. С. Особливості вживання дієслів у пісенному дискурсі [Електронний ресурс] / М. С. Стерлікова. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: http://ddpu-filolvisnyk.com.ua/uploads/arkhiv-nomerov/2018/NV_2018_9/50.pdf.

2.2. Особливості політичного режиму росії

Дослідження покликане визначити опозиційні настрої в російських пісенних дискурсах та наявність актуалізації соціально-політичних проблем. Для проведення наукової розвідки необхідно виокремити особливості політичного режиму в країні та питання, які можуть провокувати пісенні дискурси. Розгляд росії у дослідженні є актуальним питанням, оскільки станом на 2022 р. ця країна привернула до себе достатньо уваги, розпочавши повномасштабне вторгнення до країни-сусіда(України), влаштувала там геноцид та дискредитувала себе серед міжнародної спільноти. Для подальшого аналізу варто виокремити політичний режим країни.

Європейський дослідник Йоаким Екман у своїй праці «Політична участь і стабільність режиму: основа для аналізу гібридних режимів» виокремлював росію як країну з гібридним політичним режимом, що має більше наближення до авторитаризму, ніж до демократії⁵⁶. Характеристики цього режиму були описані у праці «Три дилеми управління гібридним режимом: Росія від Путіна до Путіна» М. Петрова, М. Лімпан, Г. Хейла. Дослідники виокремили три дилеми управління гібридним режимом у росії – дилема виборів, дилема ЗМІ, дилема держави⁵⁷.

Перша ознака передбачає, що лідери країн з гібридним режимом стикаються з дилемою, коли мова стосується виборів. Оскаржувані вибори сприяють виникненню політичної невизначеності, що є потенційною загрозою для чинної влади та її функціонування в майбутньому. Проте, подібні вибори мають і позитивний аспект для правлячої сторони – збереження влади та можливе її збільшення. Оскаржувані вибори легітимізують державну владу та дають змогу забезпечити конкурентний механізм відбору кандидатів у державні установи. У такому випадку політики вдаються до використання маніпулятивних технік з

⁵⁶ Ekman, Joakim. «Political Participation and Regime Stability: A Framework for Analyzing Hybrid Regimes» // *International Political Science Review*. — 2009. — Vol. 30. — No. 7.

⁵⁷ Three dilemmas of hybrid regime governance: Russia from Putin to Putin / [N. Petrov, M. Lipman, H. Hale та ін.] // *Post-Soviet Affairs* / [N. Petrov, M. Lipman, H. Hale]. – Washington, DC, USA, 2013. – (Department of Political Science, George Washington University).

метою мінімізувати вірогідність програшу. Для росії характерні такі методи боротьби: фальсифікації, дискредитація, просування прорежимних кандидатів, перешкоди опозиції, репресії стосовно активістів-опозиціонерів, придушення мітингів⁵⁸. У РФ прикладом є придушення протестів у 2017 р. за рік до президентських виборів, де громадяни вийшли на протест проти чинної влади, за що були затримані та репресовані⁵⁹.

Друга дилема полягає у обмеженні інформації для громадськості. ЗМІ є важливим джерелом для громадян росії, однак, влада використовує їх з метою сіння пропаганди та коригування політики. Чинна влада реагує на дилему ЗМІ подібно до того, як на дилему виборів. Загальновідомо, що в росії зараз відсутні незалежні ЗМІ, через що популярність правлячого режиму залишається на високому рівні та виникає контроль над трансльованою інформацією суспільству. Прикладом є такі головні канали країни як Росія-1, НТВ, Перший канал тощо⁶⁰. Варто врахувати аналіз більш автономного простору – Інтернету. 10 січня 2021 р. у Росії вступив у дію закон про цензуру в соціальних мережах, який передбачає у разі його порушення покарання у вигляді штрафу до 10% річного прибутку, а з 1 лютого 2021 р. – закон, що зобов'язує видаляти контент із соціальних мереж, який заборонений російським законодавством⁶¹. Цензура поширюється на контент, що пропагує залучення молоді до протестів, на «фейкову» інформацію стосовно вчинення насилля з боку правоохоронців. Після військового вторгнення в Україну росія 4 березня 2022 р. заблокувала доступ до новинних порталів, у тому числі до сайтів російської служби Бі-Бі-Сі, німецької громадської телекомпанії «Дойчевелле», латвійського незалежного новинного сайту «Медуза», російськомовної служби мовної компанії «Голос Америки», що

⁵⁸ Three dilemmas of hybrid regime governance: Russia from Putin to Putin / [N. Petrov, M. Lipman, H. Hale та ін.] // Post-Soviet Affairs / [N. Petrov, M. Lipman, H. Hale]. – Washington, DC, USA, 2013. – (Department of Political Science, George Washington University).

⁵⁹ Грін С. Масові мітинги в Росії: гра почалася [Електронний ресурс] / Сем Грін // BBCnews Україна. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-39415451>.

⁶⁰ Three dilemmas of hybrid regime governance: Russia from Putin to Putin / [N. Petrov, M. Lipman, H. Hale та ін.] // Post-Soviet Affairs / [N. Petrov, M. Lipman, H. Hale]. – Washington, DC, USA, 2013. – (Department of Political Science, George Washington University).

⁶¹ Россия: Власти принуждают соцсети к цензуре контента [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.hrw.org/ru/news/2021/02/08/377794>.

фінансується Конгресом США, та кількох служб, що фінансується Конгресом США Вільна Європа/Радіо Свобода (РРЕ/РС)⁶². Станом на 1 квітня 2022 р. росія заблокувала понад 1500 сайтів через те, що на них публікувалась інформація про вторгнення в Україну, яка була незадовільною для російської пропаганди і висвітлювала реальні події. Під блокування також потрапили такі соціальні мережі як Instagram, Facebook, Twitter, які також були визнані екстремістськими⁶³.

Третя дилема – дилема держави, де акцент робиться на інституціях. Такі установи, як парламент, що справді представляють різноманітні соціальні інтереси та можуть змінюватися за своєю природою, не є ні повністю передбачуваними, ні слухняними правителям. Ця дилема має наслідки у сфері представництва інтересів. Оскільки незалежний парламент може обмежувати повноваження виконавчої влади, це було ранньою і головною жертвою зростаючої сили путіна, що завершилося ліквідацією мажоритарних округів і перемогою «Єдиної росії» на виборах до Державної Думи 2007 р. Одним із результатів став все більший розрив між дієвими особами(як це представляє «Єдина росія») та опозицією, і громадськість все більше втрачає віру в партії, що намагаються створити опозицію, яка все ще приймає наявну систему⁶⁴.

Станом на травень 2022 р., ідентифікація політичного режиму в росії як гібридного підпала під сумнів у зв'язку з веденням війни з Україною та провадженою політикою в самій рф. У лютому Україна відчула на собі повну агресію країни-сусіда(війна триває з 2014 р., коли був анексований Крим та російські війська зайшли на східну територію України та захопили Луганськ і

⁶² Россия продолжает блокировать СМИ и социальные сети [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://cpj.org/ru/2022/03/%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%81%D0%B8%D1%8F-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BB%D0%B6%D0%B0%D0%B5%D1%82-%D0%B1%D0%BB%D0%BE%D0%BA%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%82%D1%8C-%D1%81%D0%BC%D0%B8-%D0%B8-%D1%81/>.

⁶³ С начала войны Роскомнадзор заблокировал более 1500 сайтов [Електронний ресурс] // Радио Свобода – Режим доступу до ресурсу: <https://www.svoboda.org/a/s-nachala-voyny-roskomnadzor-zablokiroval-bolee-1500-saytov/31781773.html>.

⁶⁴ Three dilemmas of hybrid regime governance: Russia from Putin to Putin / [N. Petrov, M. Lipman, H. Hale та ін.] // Post-Soviet Affairs / [N. Petrov, M. Lipman, H. Hale]. – Washington, DC, USA, 2013. – (Department of Political Science, George Washington University).

Донецьк з метою проголошення незалежних республік – ЛНР та ДНР)⁶⁵, що виявилась у бомбардуванні міст, селищ, важливих інфраструктурних об'єктів, мордування населення тощо. З часом російські війська окупували території на Сході та Півдні та намагаються присвоїти їх собі. Вторгнення на територію України(або як це назвав путін – «спеціальна визвольна операція») уряд росії аргументував тим, що вони намагаються звільнити народ від нацистів та знищити Степана Бандеру(не зважаючи на той факт, що він помер у 1959 р.). Пропаганда в росії наголошує на тому, що народ України є націоналістами та фашистами, які пригнічують російськомовних українців, через що і виникає потреба «визволення». Також, вони порівнюють президента України Володимира Зеленського з Гітлером⁶⁶. Однак, росія не отримала світової підтримки своїх діянь. Після того, як 24 лютого Росія напала на Україну, Генасамблея ООН провела термінове голосування щодо негайного засудження російської агресії. Резолюцію підтримала 141 із 193 країн-членів ООН⁶⁷.

Рф має багато тоталітарних ознак, які могли привести до того, що політичний режим набув характеристик фашизму та нацизму. Це досить прозоро можна побачити у таких факторах. Перший це культ правителя, у випадку з росією – путіна. У країні прослідковується культ путіна на прикладі Мусоліні, Гітлера та Сталіна – вони усі доволі довго були при владі як і сам лідер росії. Через те, що при владі знаходиться один лідер тривалий час виникає думка у самого лідера та і суспільства, що ця персона обрана та здатна творити історію. Також варто відзначити, що у всіх випадках вибори були завжди безальтернативні. Характерною особливістю створення культу є маскулінність. Пропаганда у ЗМІ

⁶⁵ Кардаш Д. Війна почалася 8 років тому. Пригадуємо, як це відбувалося [Електронний ресурс] / Дмитро Кардаш – Режим доступу до ресурсу: <https://vsim.ua/Retro/viyna-pochalasya-8-rokiv-tomu-prigaduemo-yak-tse-vidbuvalosya-11533549.html>.

⁶⁶ «Пришли освобождать от нациков». Что на российском телевидении говорят о войне с Украиной [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://hromadske.ua/ru/posts/prishli-osvobozhdat-ot-nacikov-chto-na-rossijskom-televidenii-govoryat-o-vojne-s-ukrainoi>.

⁶⁷ Гарднер Ф. Почему в некоторых странах на войну в Украине смотрят иначе, чем на Западе [Електронний ресурс] / Френк Гарднер // BBC News – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bbc.com/russian/features-61293371>.

створює образ сильного лідера, воїна, який готовий на все заради досягнення мети та «блага народу»⁶⁸.

Друга ознака виявляється у активній пропаганді та переписуванні історії. За часів нацистської Німеччини було поширене гасло: «Один народ, одна держава, один вождь». У ході аналізу ми можемо помітити, що путін керує рф за тим же принципом. Країна формально є федерацією, але фактично вона централізована імперія, на чолі якої вже 22 роки стоїть один лідер, що впроваджує політику тотальної русифікації усіх слов'янських народів та апелює до відновлення СРСР. Основною метою політики путіна є відновлення «втраченої могутності» своєї держави, повернення «своїх» територій, де живуть російськомовні або лояльні до росії люди⁶⁹. Стосовно історії варто ще додати те, що в росії станом на 2022 р. активно ведеться перепис історії, який прагне прибрати згадки про Україну та залишити Русь, закцентувати увагу на тому, що була єдність трьох народів(росіяни, українці та білоруси)⁷⁰.

Наступною ознакою є символіка. Загальновідомо, що у війні з Україною російська техніка має на собі символіку у вигляді літер «Z» та «V». Ці літери за походженням мають у собі рунічні символи. «Z» називається Вольфсангель («вовчий гачок») – є символом жорсткої та необмеженої тиранії, ненависті, нацизму та неонацизму. «V» використовувався у нацистській Німеччині у якості «шевруну старого бійця», що виокремлював старих членів СС. Найпоширенішим є використання літери «Z». Самі росіяни обґрунтовують ці літери так: «Z – За перемогу», «V – Сила в правді», «demilitariZation», «Za світ», «V – Завдання буде виконано» тощо. Варто також відзначити, що символ «Z» є ближчим до свастики⁷¹.

⁶⁸ Россияне — новые нацисты. Почему РФ не смогла придумать ничего нового даже в тоталитарном режиме, который сама установила — Вокс Україна [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://nv.ua/world/countries/totalitarnyy-rezhim-v-rf-imeet-priznaki-nacizma-v-kotorom-rf-obvinyaet-ukrainu-analiz-vox-ukraine-50228073.html>.

⁶⁹ Там само.

⁷⁰ "Школьная ошибка": российские и украинские историки разбирают статью Путина о единстве народов [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bbc.com/russian/news-57807736>.

⁷¹ Россияне — новые нацисты. Почему РФ не смогла придумать ничего нового даже в тоталитарном режиме, который сама установила — Вокс Україна [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://nv.ua/world/countries/totalitarnyy-rezhim-v-rf-imeet-priznaki-nacizma-v-kotorom-rf-obvinyaet-ukrainu-analiz-vox-ukraine-50228073.html>.

Характерною ознакою є визначення внутрішнього ворога з метою учинення в подальшому геноциду та масового терору. Тих індивідів, яких не можна зламати або зробити рабом системи масово винищують з метою ліквідувати опозицію. За часів нацистської Німеччини гніту піддавались євреї, роми, а «арійці»(чистокровні німці) вважались «вищими людьми». У росії аналогічним варіантом постає культ «величі» російської мови, культури, армії, економіки, традиції, історії. Українці для росіян завжди вважались «меншими братами», які не досягають того рівня «величі». Аби довести факт геноциду в Україні, варто згадати різню в Бучі 2022 р., де загинула велика кількість українців від знущань російської армії, гвалтувань, катувань, місто зазнало жахливого мародерства⁷². Неможливо упустити факт знищення міста Маріуполь, адже російські військові винищили його ракетами, руйнували будинки, вбивали жителів міста, деяких вивозили до фільтраційних таборів, блокували гуманітарні коридори, лишили місто без зв'язку, знищили інфраструктуру. У інформаційному просторі росії був створений образ істинного українського нациста та уособлений у захисниках Маріуполя – азовцях. Військові сили рф нищили Азовсталі, де були зосереджені українські війська та намагались відбивати удар⁷³. У росії намагались апелювати до того, що це провокація та за старим сценарієм говорили, що удари наносились ЗСУ. Усе це викликало великий резонанс у міжнародному суспільстві та не лишилось без уваги. Однак, з цього випливає ще одна ознака – ігнорування міжнародного права. Україна та росія мали велику кількість договорів(Мінські угоди, Будапештський меморандум тощо), які були порушені рф ще за часів анексії Криму⁷⁴.

Однопартійна система є однією з ознак тоталітаризму. У нацистській Німеччині була популярна партія НСДАП, в росії – «Єдина росія». Вона з 2003 р. має парламентську більшість, а у 2021 р. це переросло у конституційну

⁷² Трагедія в Бучі: реакція в Україні та світі [Електронний ресурс] // Хаарківська правозахисна група. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://khpg.org/1608810342>.

⁷³ Увага до «Азовсталі» не дозволяє агресору розбомбити й знищити там усіх – Верещук [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3481384-uvaga-do-azovstali-ne-dozvolae-agresoru-rozbombiti-i-znisiti-tam-usih-veresuk.html>.

⁷⁴ Росія порушила 487 договорів з Україною, анексувавши Крим – Мінінформполітики [Електронний ресурс] // Радіо Свобода – Режим доступу до ресурсу: <https://www.radiosvoboda.org/a/news/29150225.html>.

більшість. Опозиції як такої у росії не існує, оскільки партії або є союзниками «Єдиної росії», або є малопомітними лише для створення уявної демократії⁷⁵.

Наступною ознакою є союз держави та церкви. У рф церква фактично підтримує агресивну політику. Більш того, керівник російської православної церкви патріарх Кирило підтримує путіна та ведення війни в Україні. У російській церкві під Москвою наявний «храм війни», де зображені у вигляді мозаїки військові. Також спочатку хотіли зробити мозаїку путіна та Сталіна, але згодом відкинули цю ідею⁷⁶.

Останніми, але не менш важливими ознаками є повний контроль над ЗМІ та необмежений вплив апарату примусу(поліції, спецслужб), про які вже йшла мова вище. Загальновідомо, що російські ЗМІ повністю підконтрольні державі з метою ізолювати суспільство від альтернативних джерел. Альтернативними джерелами були соціальні мережі, однак, з цим питанням російський уряд також спростив собі задачу контролю громадян, заклавши доступ до них. Вище йшлося про покарання за публікацію провокативної інформації, що суперечить політиці держави. Інформація могла би сприяти волевиявленню громадян та спонукати їх до активізму, але тут виникає проблема необмеженої влади апарату примусу. Усі протести жорстко придушуються, учасники заарештовуються, засуджуються. Також навесні 2022 р. заступник голови Радбезу рф та голова партії «Єдина росія» Дмитро Медведєв зробив заяву про можливість поновлення в країні смертної кари⁷⁷.

Власне, проаналізувавши наявність перелічених ознак, можна охарактеризувати політичний режим росії станом на 2022 р. як нацистський.

⁷⁵ Россияне — новые нацисты. Почему РФ не смогла придумать ничего нового даже в тоталитарном режиме, который сама установила — Вокс Україна [Електронний ресурс]. — 2022. — Режим доступу до ресурсу: <https://nv.ua/world/countries/totalitarnyy-rezhim-v-rf-imeet-priznaki-nacizma-v-kotorom-rf-obvinyaet-ukrainu-analiz-vox-ukraine-50228073.html>.

⁷⁶ Под Москвой открыт главный храм российской армии. Чем он успел прославиться? [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <https://www.bbc.com/russian/news-53020701>.

⁷⁷ Россияне — новые нацисты. Почему РФ не смогла придумать ничего нового даже в тоталитарном режиме, который сама установила — Вокс Україна [Електронний ресурс]. — 2022. — Режим доступу до ресурсу: <https://nv.ua/world/countries/totalitarnyy-rezhim-v-rf-imeet-priznaki-nacizma-v-kotorom-rf-obvinyaet-ukrainu-analiz-vox-ukraine-50228073.html>.

Виокремивши аспект політизації та особливість режиму РФ, необхідно звернути увагу на політизацію саме мистецтва країни, а зокрема – музики. Як зазначалося раніше, країні властиво тримати під повним контролем ЗМІ, інтернет-простір та засоби комунікації у суспільстві. Один із засобів масової комунікації є музика, а саме – тексти пісень, які породжують дискурси. Загалом, пісенний дискурс є доволі розповсюдженим явищем, але недостатньо дослідженим, тому й потребує детального розгляду.

Отже, росія держава, що має ознаки нацистського політичного режиму. Йому притаманні такі характеристики як тотальний контроль ЗМІ та інших каналів інформації, пропаганда та переписування історії, необмежений вплив апарату примусу, тісний зв'язок між державою та церквою, ігнорування міжнародного права, нацистська символіка, однопартійність, пригнічення інших народів, культ правителя. Суспільство знаходиться під жорстким впливом та потребує опозиційних настроїв, що можна прослідкувати у пісенних дискурсах. Пісенні дискурси чинять великий вплив на свідомість індивідів, тому це питання буде детально розглянуте за допомогою методів дискурс-аналізу у наступному розділі.

РОЗДІЛ 3. Аналіз сучасного російського пісенного дискурсу

Дискурс є особливим способом комунікації та важливою частиною соціального життя, своєрідним інструментом, що об'єднує ту чи іншу групу людей. Одним із засобів комунікації також є пісні, а саме – їх текстове наповнення. Пісні завжди були важливим елементом життя різних народів. Трансльована інформація у текстах пісень може по-різному інтерпретуватись та нести певну ідею, сприяти консолідації груп людей за певною ідентичністю, спільними ідеями та баченням. Музичні твори супроводжують людей з моменту їх народження та до настання смерті.

Враховуючи сучасну епоху широких можливостей, кожна сфера життя зазнала політизації, де пісенний дискурс не є винятком. «Моя політика – це моя музика. Мистецтвом можна впливати на політичні переконання більш ефективно⁷⁸», – зазначав Мерлін Менсон. Досить часто пісні використовуються з агітаційною метою на користь влади або наділені опозиційним характером. Пісенний дискурс є недостатньо дослідженим питанням, а за приклад можна взяти росію. Під час аналізу необхідно взяти до уваги ситуативні, соціокультурні фактори, які дадуть змогу прозоріше поглянути на питання політизації творчості в обраній країні.

Звертаючись до попереднього розділу, росія була визначена як держава з характеристиками нацистського політичного режиму. Тотальний контроль над ЗМІ та іншими каналами інформації, пропаганда, великий вплив апарату примусу, зв'язок церкви та держави, нацистська символіка, пригнічення інших народів, культ путіна, відсутність широкого кола представництва в уряді, монополізація влади є тими чинниками, які спричиняють політизацію мистецтва. У росії велика кількість гуртів та окремих виконавців мають прихований та видимий політичний аспект у своїй творчості, серед яких є і ті, хто представляють опозицію владі завдяки власним пісенним дискурсам та висловлюють критику режиму, намагаючись повипливати на переважну більшість громадян. Для дослідження обрано гурт «ДДТ» та виконавця Face.

⁷⁸ Цитаты известных личностей [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ru.citaty.net/tsitaty/452303-merilin-menson-moia-politika-eto-moia-muzyka-iskusstvom-mozhno-vl/>.

Вибір обумовлений тим, що вони орієнтуються на різну аудиторію: творчість гурту «ДДТ» почала своє існування досить давно та серед прихильників можна спостерігати переважну більшість зрілих людей, а виконавець Face вектор власної творчості спрямовує на молодь.

Важливо відзначити, що з початку російського вторгнення в Україну в суспільстві, по більшій частині – українському, почала активно діяти cancel culture («культура скасування»). Суть цього поняття полягає у тому, що відомі діячі не сприймаються суспільством через порушення соціальних або політичних норм та їм оголошується бойкот⁷⁹. Власне, велика кількість культурних діячів, зокрема – музичних виконавців, також потрапили під «скасування» від суспільства України та іноземців через підтримку політики агресора або через власне мовчання. У дослідженні обрані представники російської музики, які не стали мовчати та намагались висловити свій спротив війні та активізувати громадян росії з метою поширення опозиційних настроїв.

3.1. Висвітлення опозиційних настроїв у пісенному дискурсі гурту «ДДТ»

Гурт «ДДТ» є російським рок-гуртом, назва якого розшифровується як Дихлор-Дифеніл-Трихлорметилметан (хімічна речовина, що використовується у боротьбі зі шкідниками). Цей гурт був заснований у 1980 р. в місті Уфа, лідером та автором більшості пісень якого є Юрій Шевчук⁸⁰. Пісні цього гурту є доволі популярними і у сучасний час та користуються попитом у різних вікових груп населення – від молоді до достатньо зрілих людей. Репертуар гурту досить різноманітний, оскільки наявні як і ліричні пісні, так і ті, що зачіпають гострі соціально-політичні питання.

Лідер гурту Ю. Шевчук відомий власною прямою у висловлюваннях. Як він зазначав на одному з інтерв'ю, усі люди для нього рівні: «З усіма порівну, з усіма з повагою – і з волоцюгою, і з президентом. Мене батьки так вчили. Допоки мене

⁷⁹ Wallace-Wells B. Cancel Culture Is Not a Movement [Електронний ресурс] / Benjamin Wallace-Wells // The New Yorker. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.newyorker.com/news/annals-of-populism/who-is-in-charge-of-cancel-culture>.

⁸⁰ Група ДДТ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.vokrug.tv/product/show/ddt/>.

не дістануть, а якщо дістали – отримуйте»⁸¹. Цей коментар він давав стосовно зустрічі з путіним ще у 2010 р., де у них відбувалась напружена розмова, оскільки музикант почав задавати провокативні питання тодішньому прем'єр-міністру, що спричинило резонанс у суспільстві. Фронтмен гурту «ДДТ» також доволі тривалий час знаходився в опозиції владі, але з часом зрозумів, що у цій країні це не дуже дієвий спосіб. Дати рушій змінам росії Юрій Шевчук вирішив завдяки власній музиці, мистецтву, як зазначав у інтерв'ю⁸².

Пісні рок-гурту були актуальними та залишаються такими у сучасний час. Доволі багато текстів зачіпають гострі соціально-політичні питання, але, враховуючи особливості дослідження, необхідно виокремити ті пісні, які транслиують громадську позицію і спротив владі. Цими піснями є «Російська весна» та «Маленька смерть».

Прем'єра студійної версії пісні «Російська весна» з альбому «Галя, ходи!» відбулася 9 червня 2018 року, у той час, як вперше вона була представлена публіці у 2015 році⁸³. Пісня викликала резонанс у суспільстві та поділила його на два табори – тих, хто висловив захоплення відеокліпом та текстовим наповненням й тих, хто висловився негативно, називаючи роботу аматорською. Виходячи з назви пісні, можна зазначити, що вона присвячена подіям на Сході України, адже протести 2014 р. називають «російською весною», що спричинила громадянську війну. 1 березня 2014 р. Донбас підняв російський прапор та прагнув з'єднання з росією, були проведені мітинги під російськими лозунгами⁸⁴.

Для аналізу пісні буде використано критичний дискурс-аналіз Н. Ферклаф та теорію дискурс-аналізу Е. Лаклау та Ш. Муфф. Акцент у тексті пісні зроблено на важливій соціально-політичній події, що спричинила зміни не тільки в росії

⁸¹ Шевчук - о батле с Путиным и войне в Чечне / вДудь [Електронний ресурс]. – (37:05-37:23) – Режим доступу до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=98pE29S5Gb4>.

⁸² Шевчук - о батле с Путиным и войне в Чечне / вДудь [Електронний ресурс]. – (41:25-41:45) – Режим доступу до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=98pE29S5Gb4>.

⁸³ Русская весна - ДДТ [Електронний ресурс] // Репродуктор – Режим доступу до ресурсу: <https://reproduktor.net/ddt/russkaya-vesna/>.

⁸⁴ Начало Русской Весны [Електронний ресурс] // Русь православная – Режим доступу до ресурсу: <https://rusprav.tv/nachalo-russkoj-vesny-69543/>.

та Україні, а й в усьому світі, що спровокувало зміну відносин між країнами. Розглядаючи детально текст пісні «Російська весна» варто відзначити рядки: *«Російська весна... російська весна...»*(див. Додаток А). Використовуючи словосполучення «російська весна», Шевчук у цих рядках апелював до конфлікту на Сході України між двома народами – українцями та росіянами, що і є вузловою точкою дискурсу. Тривимірною моделлю Н. Ферклафа визначає наявність таких елементів як текст, дискурсивна та соціальна практики. Текст має комунікативну подію цього дискурсу – це конфлікт на Сході України. Визначаючи детально, необхідно звернути увагу на використання займенників та звертань. Ю. Шевчук у власній пісні ставить питання до публіки: *«Що нас примирить, як нам разом бути? / Як весну з тобою цю переплисти?»*(див. Додаток А). Основний меседж цього питання звернути увагу публіки на ворожнечу між двома народами, намагатись посприяти примиренню між ними. Автор використовує займенники «нас», «нам», «з тобою» задля того аби продемонструвати власну небайдужість до цього питання, ідентифікувати себе зі своїми слухачами та пробудити колективну ідентичність.

«Зірки на плечах плавляться в печях./ Тануть тонни брехні, дихає глибина,»(див. Додаток А) – ці рядки звертають увагу на те, що велика кількість людей поїхали на війну на Сході України, де й загинули. Під тонами брехні автор розуміє пропаганду, яка активно ведеться у ЗМІ, інформаційний простір заангажований судженнями, що дискредитують кожну сторону, в залежності від країни, в якій вона транслюється. З подіями на Донбасі також можна співвідносити рядки: *«Що в твоєму вікні, що у твоєму вікні?/ Сіра напівтемрява, лагерний барак»*(див. Додаток А). Повтори фрази про вікно змушує замислитися над питанням – у що перетворився світ за вікном людей після розгортання конфлікту, адже він спричинив розруху міста, ведення бойових дій зробило його непридатним для життя.

Беручи до уваги відеокліп пісні, необхідно зазначити, що він трансліює картину похмурого Санкт-Петербургу та його вулиць⁸⁵. Картина навіює сумні емоції, меланхолійність. Особливу атмосферу створюють кадри в'язниці, курсанти, які йдуть вулицею, військові автомобілі. У пісні наявна концептуальна метафора, що прослідковується у назві пісні та найповторюванішій фразі у тексті – «російська весна». У відеокліпі зображена російська весна у Санкт-Петербурзі, але текст пісні має прихований сенс, що слугує апелюванням до подій на Сході України. Звертаючи увагу на кінцівку відеоролику, можна виокремити останні кадри, де у двір до головного героя заїжджає поліція та очікує його, поки він дограє на гітарі. На останніх секундах відеоролику демонструється поступове віддалення та акцент на тому, що двір закритий від сторонніх очей, зберігає таємничість. Кінцівка залишилась відкритою для публіки, але можна зробити певні висновки після перегляду. Автор звертає увагу на те, що в країні свобода слова має лише декларативний характер та будь-яка незгода та вияв опозиції буде придушений, а закритий двір символізує те, що це буде зроблено не публічно та приховано від людських очей. Це свідчить про кризу представництва у росії та слабкість опозиції, необмежений вплив апарату примусу.

За допомогою транзитивності та модальності дискурсу можна зауважити, що Ю. Шевчук завдяки пісенному дискурсу самоідентифікує себе як опозицію владі, власними рядками виявляє незгоду з політичним режимом та контролем над сферами життя людей.

Варто виокремити питання ідентичності у дискурсі. Шевчук, як зазначалося вище, наголошував на примиренні народів та припиненні ворожнечі. Можна визначити, що головною ідентичністю є люди. Автор не звертає увагу на національні фактори, особливості, оскільки лише об'єднавшись проти спільного ворога можна здобути перемогу, де переможцями будуть усі без виключень.

У пісні «Російська весна» наявні різноманітні образи, з якими публіка може себе співвідносити. Зображення образів ув'язнених, що дивляться у своє єдине

⁸⁵ ДДТ — Русская весна (Official Music Video) [Електронний ресурс] // Youtube – Режим доступу до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=7DTK6Qc4PaU>.

вікно скрізь ґрати уособлює народ, що поглинає заангажовану інформацію з різних джерел, що знаходяться під контролем влади. Пісенний дискурс спонукає суспільство звернути увагу на обмеження свобод громадян та явний збройний конфлікт на Сході України, який несе смерть та розруху.

Шевчук зберіг свою опозиційну думку стосовно влади і висловив її під час повномасштабного вторгнення росії в Україну у 2022 р. Навесні відбувся концерт гурту «ДДТ», де була висловлена незгода з правлячим режимом росії та критика путінського режиму. «Зараз вбивають в Україні людей. Навіщо? Наші пацани там гинуть. Навіщо? Які цілі, друзі? Які цілі знову? Знову гине молодість росії та України, гинуть старі, жінки та діти заради якихось наполеонівських планів чергового нашого цезаря, так? Батьківщина, друзі, – це не ж*па президента, яку треба весь час мусолити, цілувати. Батьківщина – це бабуся жебрак на вокзалі, що продає картоплю,» – висловився артист під час концерту в місті Уфа в травні 2022 р.⁸⁶ Після свого виступу Шевчука одразу заарештували для допиту та звинуватили у адміністративному правопорушенні – дискредитації російської армії. Наслідком його волевиявлення було скасування концертів гурту по росії, також артист сам відмовлявся виступати а сцені, що мала символіку «Z». Варто не лишити без уваги те, що була випущена пісня «Маленька смерть» на підтримку України⁸⁷. Ця пісня обрана для подальшого аналізу.

Загалом, більшість пісень гурту «ДДТ» містять у своїх текстах метафоричний сенс. Це цілком зрозуміло через наявність цензури в рф. Як згадувалось вище, пісня присвячена війні росії з Україною. У цій пісні Шевчук висловлює власне розчарування людьми, їх байдужістю, політикою «мовчання». *«Маленька смерть у величезному Меганолісі,/ Лежить за зупинкою в чорному снігу./ Ніхто не помітив її мертве волосся,/ Мимо фари спляють хуртовину на бігу,»*(див. Додаток Б) – рядки, з яких починається сама пісня, є антиподом єдності та байдужості громадян. Автор також зачіпає соціальні проблеми країни, що

⁸⁶ «Родина – это не ж*па президента», – лидер «ДДТ» о войне в Украине (видео) [Електронний ресурс] // Фокус. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://focus.ua/lifestyle/516151-rodina-eto-ne-zh-pa-prezidenta-lider-ddt-o-voynе-v-ukraine-video>.

⁸⁷ Там само.

виражають неякісне життя. Це можна прослідкувати у рядках: *«Цивілізації – пластик, наркозакладки./ Маленька смерть лежить біля прірви/ Промзони як комерційний намет,»*(див. Додаток Б) – велика кількість людей шукає легкого заробітку у розкидуванні наркотиків та забуття у їх вживанні, промзони символізують сірість, непроглядність та буденність.

«Вибирай, вибирай, чого хочеш вибирай./ Проберись на середину, заповзи за край./ Або вийди один і згори на площі./ Як вершник апокаліпсису на худому коні,»(див. Додаток Б) – мовник дискурсу звертає увагу на надання переваги громадян позиції замовчування явного факту війни між росією та Україною. Відомо, що з початком повномасштабної війни були спроби організації протестів на головних площах міст росії, однак, через надмірний вплив апарату примусу людей саджали у автозаки та деяких потім навіть ув'язнювали⁸⁸.

«У остиглому кулаку уривки особи./ Не діляться клітини у мертвій порожнині./ Як не дихає провінція в лещатах столичності,»(див. Додаток. Б) – Шевчук звертає увагу на відсутність свободи громадян та повна їх підконтрольність чинній владі та слідування системі. Також акцент стоїть на тому, що міста-столиці(Москва, Санкт-Петербург) рівнем життя перевершують більш провінціальні містечка та села. Автор звертається до слухачів з основною думкою про те, що вони не мають свободи, поваги та можливості волевиявлення через путінський режим в країні. Цю думку він продемонстрував у рядках: *«Ти народився з кінцем, але не дожив до кінця./ Ефект Барнума вибісив, хочеться вити./ Судний день від Першої особи./ Він бажає твоєї смерті сильніше, ніж ти жити!»*(див. Додаток Б). Ефект Барнума – це тенденція людей беззастережно вірити в інформацію, яка стосується безпосередньо їх та ілюструє їх з кращого боку⁸⁹. Власне, увагу ту зосереджена на тому, що в росії відсутні незалежні ЗМІ та в них активно транслюється пропаганда, інші джерела незалежної інформації(такі як соціальні мережі) уряд намагається блокувати, аби громадяни

⁸⁸ Протесты против войны и задержания в России [Електронний ресурс] // BBC News. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bbc.com/russian/media-60730964>.

⁸⁹ Эффект Барнума (или эффект Форера) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://psyfactor.org/lib/barnum_effect.htm.

не мали доступу та вірили у фейкову інформацію. Це є інструментом, яким легко керувати суспільством та вселяти в нього думки про героїзм російської армії, існування нацистів, які пригнічують росіян в Україні, будувати міф про незламну та могутню державу, яка зможе підкорити світ, у той час як більшість областей країни не мають базових благ для комфорту та активного розвитку.

Основну думку дискурсу можна прослідкувати у найповторюванішій фразі «маленька смерть». Цю пісню автор присвятив війні в Україні та намагається звернутись до слухачів і зацентувати увагу, на тому, що відбувається геноцид. Людське життя кожного дня обривається, у деяких так і не почавшись (станом на травень 2022 р., в Україні було вбито понад 240 дітей, понад 670 постраждали⁹⁰).

Виокремлюючи транзитивність та модальність дискурсу пісні «Маленька смерть», можна визначити, що Шевчук ідентифікує себе опозицією владі, за допомогою рядків пісні виявляє спротив уряду та критикує політичний режим в країні, подібно до аналізу пісні «Російська весна».

Отже, аналіз пісень «Російська весна» та «Маленька смерть» російського рок-гурту «ДДТ» продемонстрував нам відкритий опозиційний настрій мовника дискурсу, акцент на війні, яка почалася ще у 2014 р., а перейшла в повномасштабне вторгнення у 2022 р. Автор за допомогою тексту та відкритих заяв намагається висловити свою незгоду з режимом країни, наголошує на таких проблемах як тотальний контроль над ЗМІ, необмежений вплив апарату примусу, геноцид українців.

3.2. Висвітлення опозиційних настроїв у пісенному дискурсі виконавця Face

Російський репер Face (справжнє ім'я Іван Дремін) здобув популярність у 2017 р. завдяки своїм синглам, які не мали особливого текстового змісту та увага радше зосереджувалась на цікавому інструменталі для молоді. Після різкої популярності репер обрав період «затишшя» та згодом випустив альбом, де

⁹⁰ Жертвами вторгнення росії стали вже 240 дітей [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.slovoidilo.ua/2022/05/26/novyna/suspilstvo/zhertvamy-vtorhnennya-rosiyi-staly-vzhe-240-ditej>.

зачіпались гострі соціально-політичні питання, чим викликав резонанс у суспільстві та почав пропагувати опозиційні настрої, обходячи цензуру в країні⁹¹.

Іван Дремін не залишився осторонь від подій 2022 р. та висловив свою підтримку Україні у ході розгортання війни та покинув росію. Свою позицію він висловив на інтерв'ю у російського блогера Юрія Дудя, де сказав, що жалкує про своє мовчання протягом 8 років стосовно конфлікту на Сході України, але зараз хоче виправити це та допомагає українцям не тільки пропагуванням опозиційних настроїв серед своїх російських фанатів, а й влаштовує благодійні концерти, кошти з яких підуть на гуманітарну допомогу. «Я не можу скасувати той факт, що я росіянин. Я цим не пишаюся, але скасувати не можу. Але зараз мені соромно за дії всіх громадян росії, і в тому числі за себе, за те, що відбувається зараз, за те, що кожен із нас міг зробити більше», «Це війна. Я просто не розумію, як можна такі речі бачити і просто про них мовчати або говорити якусь брехню,» – висловився репер, засуджуючи інших артистів, що обрали позицію замовчування⁹².

Також Face аби не підтримувати війну фінансово покинув росію, видалив свою музику з усіх російських стрімінгових платформ, більше не буде давати концерти в країні та перестав сплачувати податки, які напряму витрачались на ведення збройного конфлікту⁹³.

Для дискурс-аналізу обрано пісні «Гуморист» та «Наш менталітет». Пісня «Гуморист» була випущена у березні 2019 р. у якості саундтреку до фільму з такою ж назвою⁹⁴. Зміна у творчості артиста викликала резонанс у суспільстві та

⁹¹ Рэпер Face сменил амплуа и выпустил альбом с критикой российской власти. В соцсетях спорят, он серьёзно или нет [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://tjournal.ru/analysis/75967-reper-face-smenil-amplua-i-vypustil-albom-s-kritikoy-rossiyskoy-vlasti-v-socsetyah-sporyat-on-seriezno-ili-net>.

⁹² Рэпер Face рассказал Юрию Дудю, что думает о войне в Украине [Електронний ресурс] // Фокус. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://focus.ua/lifestyle/511015-reper-face-rasskazal-yuriyu-dudyu-o-tom-chto-dumaet-o-voynе-v-ukraine>.

⁹³ Російський репер Фейс видалив свою музику: “В росії моєї музики більше не буде” [Електронний ресурс] // Mind. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://mind.ua/news/20238550-rosijskij-reper-fejs-vidaliv-svoyu-muziku-v-rosiyi-moevi-muziki-bilshe-ne-bude>.

⁹⁴ Face записал саундтрек к «Юмористу» — фильму о советском комике, который выступает с протестной программой [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://tjournal.ru/music/87825-face-zapisal-saundtrek-k-yumoristu-filmu-o-sovetskom-komike-kotoryy-vystupaet-s-protestnoy-programмой>.

Іван здобув ще більшу популярність, почавши серйозніше сприйматися аудиторією. Пісня має протестний характер та є виявом опозиції. Для аналізу буде використано метод дискурсивної психології, теорію дискурс-аналізу Е. Лаклау та Ш. Муффа та критичний дискурс-аналіз Н. Ферклафа.

Пісня «Гуморист» початково є супровідною до фільму, однак, вона також зображає самого репера Івана Дреміна – головний герой пісенного дискурсу першочергово був блазнем перед публікою, але пізніше почав говорити про долю своєї країни. *«Мій батько – КДБшник, а моя мати з автоматом/ І мої діти – солдати каральних батальйонів/ А мої брати – охоронці наших темних районів,»*(див. Додаток В) – це рядки першого куплету, які демонструють менталітет життя росіян. Образи членів родини слугують уособленням усіх громадян та демонстрацією того, що вони надають перевагу вирішенню проблем за допомогою силових методів, робиться також акцент на мілітаристському устрої життя. Мовник дискурсу виражає своє невдоволення подібним станом життя та виражає це у рядках, де говорить, що краще повіситись на краватці, ніж спостерігати за цим, тим самим виражаючи своє прагнення піти проти встановленої системи: *«Почуття гумору і ні, адже так би я давно сміявся/ Над життєвою ситуацією, у яку загнав себе/ Немає мотузки? Нехай тоді мене задушить краватка/ Швидше б померти, адже я живу даремно»*(див. Додаток В).

«Що принесе мені Санта? Де подарунки? Може, дружину?/ Якщо російський Дід Мороз, то він принесе війну/ Жартівники та гумористи розвалили нам країну,»(див. Додаток В) – Фасе використовує порівняння Санти та російського Діда Мороза та акцентує увагу, що другий здатен принести лише війну у якості подарунка. Ці рядки апелюють до Першої Чеченської війни, початок якої був у грудні 1994 р.⁹⁵ Дід Мороз є концептуальною метафорою у пісенному дискурсі, оскільки під ним мається на увазі чинна влада. Варто також не лишити без уваги, що у цих рядках наявна критика уряду – під «жартівники» та «гумористи» автор

⁹⁵ Як починалась перша Чеченська війна 22 роки тому [Електронний ресурс] // Hromadske – Режим доступу до ресурсу: <https://hromadske.ua/posts/persha-chechenska-viina-22-roki>.

має на увазі політиків, як змогли «розвалити» країну. Однак, у приспіві він використовує також маркер «гуморист» вже по відношенню до себе, що виконано також з сатиричною метою: *«Gold on my wrist, я гуморист/ Пожартував не так – і ти потрапив у blacklist/ Государева немилість, хоч я ніби й чистий/ Небо літакам, а цензура для артиста»*(див. Додаток В). Виконавець звертає увагу до себе з метою переконати аудиторію, що він серйозно ставиться до соціально-політичних проблем країни та хоче вплинути на їх розв'язання. Також згадується цензура і потенційне покарання за транслявання опозиційних настроїв у маси – висловлення суперечливих чинній владі думок загрожує потраплянням у «blacklist»(пер. з англ. «чорний список») та подальшими покараннями та можливим репресуваннями. Це і є вузловою точкою дискурсу – відсутність свободи слова.

Другий куплет у порівнянні з першим є більш викривальним та жорстким. *«Бандити не на геліках – на геліках з мигалкою/ Базарим язиком ГУЛАГу, повітрям зі звалища,»*(див. Додаток В) – Дремін критикує виконавчу владу та прямо називає її бандитами. Згадка ГУЛАГу є апелюванням до того, що суспільство знаходиться за крок до повторення минулого, саме суспільство переважно знаходиться не у найблагополучнішому стані, люди репресуються апаратом примусу та більшість знаходяться у пригніченому стані. Про матеріальний стан громадян репер згадує у наступних рядках, акцентуючи увагу на тому, що навіть на особисте поховання люди мають довго збирати гроші, не звертаючи уваги вже навіть на те, що аби вижити, люди змушені збирати крихти та вживати прострочені товари: *«Ми збираємо на шматок граніту з-під палиці/ Збираємо крихти, запиваючи простроченим Pulru»*(див. Додаток В). Сатиричне висміювання ґасе також використовує і у цих рядках: *«Я втомився, на годиннику майже сім вечора/ П'ємо пиво з пацанами – це Таємна вечеря,»*(див. Додаток В) – говорячи цим, що єдина культурна розвага у молоді це випити алкоголю в компанії та відверто поговорити, порівнюючи це з Таємною вечерею Ісуса Христа.

Транзитивність та модальність пісенного дискурсу полягає у тому, що мовник висловлює обурення стосовно ситуації в країні і відсутності свободи, намагаючись привернути увагу суспільства до цього, використовуючи метафоричні вислови і акцентуючись на реальних соціально-політичних проблемах.

Цей пісенний дискурс є зверненням до суспільства, метою якого є активізувати когнітивні процеси та проаналізувати стан в країні. Для дискурсивної психології характерним є категоризація навколишнього світу особливими способами завдяки когнітивним процесам. Текст пісні надає інтерпретацію, що зображає кореляцію між психологією та дискурсом. Це прослідковується у персоніфікації образів – громадяни виступають в образі родини, влада у образі Діда Мороза.

Наступною піснею є «Наш менталітет». Пісня належить до альбому «Шляхи несповідні», який вийшов у вересні 2018 р.⁹⁶ Цей альбом містить пісні, які критикують чинну владу в росії та висловлюють опозиційні настрої. Пісенний дискурс цієї пісні звертає увагу на устрій життя громадян росії та виражає невдоволення станом речей. *«Наш менталітет – ігрові автомати./ Наш менталітет – від зарплати до зарплати./ Наш менталітет – не платити за свою хату,»*(див. Додаток Г) – мовник дискурсу звертає увагу на низькому рівні життя громадян та їх «вдоволенні» наявним станом речей, оскільки більшість індивідів не сприяє змінам. Часте використання займенника «наш» слугує співставленню автора з аудиторією та акцент на тому, що вони належать до одного народу, ідентичності: *«Наша Батьківщина воістину прекрасна:/ Квадрат з чорної фарби, ми всі в її пащі./ Варіанта два тут: е**лом у підлогу, або маску./ Життя таке прекрасне, але шкода, що лише в казках,»*(див. Додаток Г) – однак, свою Батьківщину автор асоціює з чорним квадратом, що уособлює прірву та непроглядність. Він каже, що життя прекрасне, але це не стосується життя в країні і вважається чимось нереальним.

⁹⁶ Рэпер Фасе сменил амплуа и выпустил альбом с критикой российской власти. В соцсетях спорят, он серьёзно или нет [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://tjournal.ru/analysis/75967-reper-face-smenil-amplua-i-vypustil-albom-s-kritikoy-rossiyskoy-vlasti-v-socsetyah-sporyat-on-serezno-ili-net>.

«Ти Держава, але ти це лише уявляєш./ Братів убиваєш, відразу після частування./ Ти завариш їм туги, а замість цукру – відчай,»(див. Додаток Г) – Фасе використовує вислів про уявну державу у першому рядку з метою висловити превалювання авторитаризму в політичному устрої та донести громадянам, що їх участь у політичних процесах та житті країни є лише формальною. Згадуючи у тексті «вбивство братів», він апелює до конфлікту на Сході України, де росія вбивала українців(росія називала слов'янські народи своїми братами – українці, білоруси та росіяни). Наступні рядки Іван також присвятив конфлікту між росіянами та українцями: *«Забереш чуже, і ти зробиш своїм./ Я читав історію Росії, і в курсах за ****/ Я думаю ти зрозумів і поставив те, що треба./ Я ворог держави моя мова - це правда,»*(див. Додаток Г) – тут він звертається до анексії Криму росією у 2014 р. та прагнення приєднати території Луганської і Донецької областей до складу росії. Мовник дискурсу посиляється на історію та намагається донести до індивідів, що Крим не належить до складу рф, він не озвучив «Крим» у самій пісні, однак, враховуючи ритм пісні, зміст, можна вивести гіпотезу, що саме це малось на увазі. Тим більше, він на одному зі своїх інтерв'ю висловився, що Крим не належить росії: «Крим наш? – Не наш»⁹⁷.

«Ваша честь, люди називають мене словом./ З народження відсутня у країні моя свобода./ Я не можу вже вийти з 862-го,»(див. Додаток Г) – Дремін у ході пісенного дискурсу згадує обмеження свобод громадян, їх права на волевиявлення та вільне висловлювання. Також він звертає увагу на 862 р. та говорить, що це все почалось з того моменту, але, загальновідомо, що росія називаю цю дату початком своєї історії⁹⁸. *«ЄСПЛ нас виправдала, але кого хвилює?/ Тут покупні судді ламають людям долі./ Чемпіонати світу – привід*

⁹⁷ «Крым наш? Не наш» Рэпер Фейс – о своем становлении и о том, как отказался работать на Путина [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://glavcom.ua/ru/interview/krym-nash-ne-nash-reper-feys-o-svoem-stanovlenii-i-o-tom-kak-otkazalsya-rabotat-na-putina-526057.html>.

⁹⁸ Почему 862 год принято считать началом истории государства Российского Об этом сообщает "Рамблер". Далее: https://weekend.rambler.ru/other/41320554/?utm_content=weekend_media&utm_medium=read_more&utm_source=copylink [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://weekend.rambler.ru/other/41320554-pochemu-862-god-prinyato-schitat-nachalom-istorii-gosudarstva-rossiyskogo/>.

*розплатити бюджет./ Але всім по**й на все це серед сірих поверхів,»*(див. Додаток Г) – корупція завжди була актуальною та невирішеною проблемою для росії, суспільство завжди виступало проти цього явища, однак, воно не викорінилось з менталітету росіян і всі продовжують закривати очі на це. Режим в країні триває з моменту розпаду Радянського Союзу, але громадяни не прагнуть змінити лад речей та якимось вплинути на це через власну слабкість, страх та можливу лінь: *«Життя схоже чимось на безбарвний телевізор –/ Зламаний перемикач і купа мотлоху знизу.»*(див. Додаток Г). У останніх виділених рядках наявні такі концептуальні метафори: телевізор без кольору – понуре життя; зламаний перемикач – неможливість змінити режим в країні; мотлох – є певним уособленням прорежимних представників та людей, які підкорюються системі.

Фасе репрезентує соціальне життя за допомогою своїх метафоричних висловів. Вузловою точкою дискурсу є відсутність свободи слова та небажання посприяти змінам в країні. Автор прагне сатиричним зображенням менталітету росіян викорінити подібне його сприйняття та спровокувати побудову нового вектору життєвого руху. Транзитивність та модальність дискурсу полягає у негативному ставленні мовника до описаних явищ, оскільки він висвітлює їх у сатиричному ключі.

Власне, обидва пісенні дискурси Івана Дреміна схожі між собою основною провідною думкою – відсутність свободи у громадян. Він також зачіпає такі гострі соціально політичні питання як тотальний контроль ЗМІ, пропаганда і переписування історії, необмежений вплив апарату примусу, ігнорування міжнародного права, однопартійність, пригнічення інших народів.

Отже, внесок гурту «ДДТ» та репера Фасе у пісенний дискурс за допомогою актуалізації соціально-політичних проблем росії, висловлення опозиційних настроїв є вагомим. Автори заклали у власні тексти потужні думки, які сприяють просвітництву суспільства, пробудженню колективної ідентичності, інформують про реальні проблеми та закликають не боятися боротись за власну свободу.

ВИСНОВКИ

Дискурс є одним зі способів комунікації та розуміння оточуючого світу. Особливе місце у дискурсі та його аналізі займає мова, адже вона є інструментом, завдяки якому відбувається комунікація та зростає можливість відтворення сконструйованих інтерпретацій реальності та здійснена їх передача. Дослідження дискурсу можливе завдяки дискурс-аналізу. Робота включає в себе огляд таких підходів дискурс аналізу як теорія дискурсу Е. Лаклау та Ш. Муффа, критичний дискурс-аналіз Н. Ферклафа та дискурсивна психологія. Виокремлені підходи мають власні особливості, за допомогою яких відбувається їх розрізнення. Теорія дискурсу Е. Лаклау та Ш. Муффа полягає у тому, що дискурси сприяють формуванню соціального світу індивідів завдяки значенням, якими наділені слова, та наголошує на тому, що дискурсу не бувають завершеними та відбувається їх постійна боротьба за наближення до істинності. Критичний дискурс-аналіз Н. Ферклафа акцентує увагу на інтертекстуальності, комбінуванні елементів різних дискурсів для його зміни та впливу на культурний світ. Дискурсивна психологія концентрується на кореляції між дискурсом та психологією, наголошується на важливості мови, за допомогою якої можна конструювати психологічний досвід та реальність та, на відміну від теорії дискурсу Лаклау та Муффа, визначає індивідів водночас і продуцентом і продуктом дискурсів.

Дослідження зосереджує увагу на пісенному дискурсі, а, зокрема, російському. Пісні є важливим елементом суспільного життя та здійснюють вплив на становлення особистості та формування свідомості індивідів. Пісні є частиною мистецтва, а воно не може уникнути політизації з боку влади. Мистецтво є одним з рушіїв політичних процесів та одним з важливих інструментів, які сприяють мобілізації. Суспільство є споживачами інформації, яку транслюють різними засобами комунікації, а пісні є засобом комунікації, що відбувається між виконавцем та публікою. Пісенні дискурси часто актуалізують соціально-політичні питання та таким чином звертають увагу публіки і можуть

транслявати певні судження – на підтримку або опозиційні. Політизації сприяє також політичний режим країни. У роботі за приклад взято росію, режим якої визнано нацистським через наявність таких ознак: тотальний контроль ЗМІ та інших каналів інформації, пропаганда та переписування історії, необмежений вплив апарату примусу, тісний зв'язок між державою та церквою, ігнорування міжнародного права, нацистська символіка, однопартійність, пригнічення інших народів, культ правителя. Наявність цих ознак підтверджує можливість політизації мистецтва та водночас сприяє поширенню пісенних дискурсів. Вони дають змогу висловлювати опозиційні настрої та збільшують спробу впливу на суспільство всупереч існуючій пропаганді. Мовники пісенних дискурсів намагаються донести до суспільства проблеми в країні, наголосити на агресорській поведінці країни та пробудити колективну ідентичність у громадян. За приклад до аналізу взято рок-гурт «ДДТ» та реп-виконавець Face.

Пісенні дискурси рок-гурту «ДДТ» – «Російська весна» та «Маленька смерть» – наголошують на важливих і актуальних соціально-політичних проблемах, до яких входить російське вторгнення на Схід України в 2014 р., початок повномасштабної війни між росією та Україною в 2022 р., пропаганда у ЗМІ та їх тотальний контроль, геноцид українців, необмежений вплив апарату примусу в росії, відсутність можливості волевиявлення громадян. Репер Face у своїх піснях «Гуморист» та «Наш менталітет» використовує багато метафор відносно чинної влади та також робить акцент на відсутності свободи у громадян. Він також зачіпає такі гострі соціально політичні питання як тотальний контроль ЗМІ, пропаганда і переписування історії, необмежений вплив апарату примусу, ігнорування міжнародного права, однопартійність, пригнічення інших народів.

Отже, дискурси відіграють важливу роль у становленні суспільно-політичної думки та впливають на суспільство. Політизація мистецтва є явищем, яке неможливо оминути у сучасному світі, та пісенні дискурси стають одним з найпопулярніших джерел. За їх допомогою з'являється можливість впливу на індивідів, мобілізація до конкретної позиції, висвітлення певних соціально-політичних явищ. Обрані для аналізу у роботі пісенні дискурси наголошують на

важливих соціально-політичних питаннях, транслують опозиційні настрої та критикують чинну владу росії, прагнуть привернути увагу громадян та мобілізувати їх. Мовники намагаються критично висловити думку та посприяти змінам в країні завдяки власним пісенним дискурсам.

Список використаних джерел та літератури

1. Ажимова Л. В. Жан Бодрийяр о феномене массовых коммуникаций в обществе потребления [Електронний ресурс] / Л. В. Ажимова. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <https://cyberleninka.ru/article/n/zhan-bodriyyar-o-fenomene-massovyh-kommunikatsiy-v-obschestve-potrebleniya/viewer>.
2. Бодріяр Ж. "В тени молчаливого большинства" [Електронний ресурс] / Ж. Бодріяр. – 2000. – Режим доступу до ресурсу: <http://lib.ru/FILOSOF/BODRIJAR/silent.txt>.
3. Бурдьё П. Поле политики, поле социальных наук, поле журналистики [Електронний ресурс] / П. Бурдьё – Режим доступу до ресурсу: <http://bourdieu.name/content/burde-pole-politiki-pole-socialnyh-nauk-pole-zhurnalistiki>.
4. Ванькович У. А. "Естетизація політики": актуальність проблеми співвідношення естетичного й політичного [Електронний ресурс] / У. А. Ванькович. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3995/Vankovych_%C2%ABEstetyzatsiia.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
5. Гарднер Ф. Почему в некоторых странах на войну в Украине смотрят иначе, чем на Западе [Електронний ресурс] / Френк Гарднер // BBC News – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bbc.com/russian/features-61293371>.
6. Горелов В. Анализ дискурса в социальной теории: Мишель Фуко и Тьюен А. ван Дейк [Електронний ресурс] / В. Горелов – Режим доступу до ресурсу: http://ecsocman.hse.ru/data/746/693/1219/glava_6.pdf.
7. Грін С. Масові мітинги в Росії: гра почалася [Електронний ресурс] / Сем Грін // BBCnews Україна. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-39415451>.
8. Група ДДТ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.vokrug.tv/product/show/ddt/>.

9. ДДТ — Русская весна (Official Music Video) [Електронний ресурс] // Youtube — Режим доступу до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=7DTK6Qc4PaU>.

10. Жертвами вторгнення росії стали вже 240 дітей [Електронний ресурс]. — 2022. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.slovoidilo.ua/2022/05/26/novyna/suspilstvo/zhertvamy-vtorhnennya-rosiyi-staly-vzhe-240-ditej>.

11. Кардаш Д. Війна почалася 8 років тому. Пригадуємо, як це відбувалося [Електронний ресурс] / Дмитро Кардаш — Режим доступу до ресурсу: <https://vsim.ua/Retro/viyna-pochalasya-8-rokiv-tomu-prigaduemo-yak-tse-vidbuvalosya-11533549.html>.

12. Кожемякин Е. А. Анализ дискурса как системы рассеивания в традиции французской философии второй половины XX века (М. Фуко, М. Пешё) [Електронний ресурс] / Е. А. Кожемякин — Режим доступу до ресурсу: <https://cyberleninka.ru/article/n/analiz-diskursa-kak-sistemy-rasseivaniya-v-traditsii-frantsuzskoy-filosofii-vtoroy-poloviny-hh-veka-m-fuko-m-peshyo/viewer>.

13. Корабльова Н. С. Дискурсивна психологія як відповідь на психологію когнітивну [Електронний ресурс] / Н. С. Корабльова — Режим доступу до ресурсу: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/9_2011/29.pdf.

14. Кривенко С. Дискурс-аналіз політичних процесів: різноманітність підходів [Електронний ресурс] / С. Кривенко. — 2014. — Режим доступу до ресурсу: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/politology/article/viewFile/2424/2478>.

15. «Крым наш? Не наш» Рэпер Фейс — о своем становлении и о том, как отказался работать на Путина [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <https://glavcom.ua/ru/interview/krym-nash-ne-nash-reper-feys-o-svoem-stanovlenii-i-o-tom-kak-otkazalsya-rabotat-na-putina-526057.html>

16. Культура та політика: багатозначність взаємозв'язків [Електронний ресурс] / [Н. Амелеченко, О. Геращенко, І. Гомза та ін.] // Школа політичної

аналітики НаУКМА. – 2020. – Режим доступу до ресурсу:
<https://spa.ukma.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/Metod-CP.pdf>.

17. Мойсеєнко С. М. Основні підходи та методи дослідження дискурсу [Електронний ресурс] / С. М. Мойсеєнко // Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» – Режим доступу до ресурсу:
http://www.kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/moiseienko_osnovni.pdf.

18. Н. Луман, Власть : [пер. с нем.]/ Никлас Луман. – М., 2001.

19. Начало Русской Весны [Електронний ресурс] // Русь православная – Режим доступу до ресурсу: <https://rusprav.tv/nachalo-russkoj-vesny-69543/>.

20. Олешкова А. М. Критический дискурс-анализ в традиции Н.Фэркло: социально-философский аспект [Електронний ресурс] / А. М. Олешкова. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://research-journal.org/philosophy/kriticheskij-diskurs-analiz-v-tradicii-n-ferklo-socialno-filosofskij-aspekt/>.

21. Под Москвой открыт главный храм российской армии. Чем он успел прославиться? [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:
<https://www.bbc.com/russian/news-53020701>.

22. Потапчук М. А. Песенный дискурс как коммуникативный процесс [Електронний ресурс] / М. А. Потапчук // Вестник Челябинского государственного университета. – 2013. – Режим доступу до ресурсу:
<https://cyberleninka.ru/article/n/pesenny-diskurs-kak-kommunikativnyy-protsess/viewer>.

23. Почему 862 год принято считать началом истории государства Российского Об этом сообщает "Рамблер". Далее:
https://weekend.rambler.ru/other/41320554/?utm_content=weekend_media&utm_medium=read_more&utm_source=copylink [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://weekend.rambler.ru/other/41320554-pochemu-862-god-prinyato-schitat-nachalom-istorii-gosudarstva-rossiyskogo/>.

24. «Пришли освобождать от нациков». Что на российском телевидении говорят о войне с Украиной [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:

<https://hromadske.ua/ru/posts/prishli-osvobozhdat-ot-nacikov-chto-na-rossijskom-televidenii-govoryat-o-vojne-s-ukrainoj>.

25. Протесты против войны и задержания в России [Электронный ресурс] // BBC News. – 2022. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.bbc.com/russian/media-60730964>.

26. Пугина Е. И. Применение критического дискурс-анализа в исследованиях новых религиозных движений [Электронный ресурс] / Е. И. Пугина // Национальный исследовательский университет – Высшая школа экономики. – 2011. – Режим доступа до ресурсу: [http://www.unn.ru/pages/e-library/vestnik_soc/99990201_West_soc_2011_4\(24\)/8.pdf](http://www.unn.ru/pages/e-library/vestnik_soc/99990201_West_soc_2011_4(24)/8.pdf).

27. «Родина – это не ж*па президента», – лидер «ДДТ» о войне в Украине (видео) [Электронный ресурс] // Фокус. – 2022. – Режим доступа до ресурсу: <https://focus.ua/lifestyle/516151-rodina-eto-ne-zh-pa-prezidenta-lider-ddt-o-voyne-v-ukraine-video>.

28. Російський репер Фейс видалив свою музику: «В росії моєї музики більше не буде» [Электронный ресурс] // Mind. – 2022. – Режим доступа до ресурсу: <https://mind.ua/news/20238550-rosijskij-reper-fejs-vidaliv-svoyu-muziku-v-rosiyi-moeyi-muziki-bilshe-ne-bude>.

29. Росія порушила 487 договорів з Україною, анексувавши Крим – Мінінформполітики [Электронный ресурс] // Радіо Свобода – Режим доступа до ресурсу: <https://www.radiosvoboda.org/a/news/29150225.html>.

30. Россия продолжает блокировать СМИ и социальные сети [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://cpj.org/ru/2022/03/%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%81%D0%B8%D1%8F%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BB%D0%B6%D0%B0%D0%B5%D1%82-%D0%B1%D0%BB%D0%BE%D0%BA%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%82%D1%8C-%D1%81%D0%BC%D0%B8-%D0%B8-%D1%81/>.

31. Россия: Власти принуждают соцсети к цензуре контента [Электронный ресурс]. – 2021. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.hrw.org/ru/news/2021/02/08/377794>.

32. Россияне — новые нацисты. Почему РФ не смогла придумать ничего нового даже в тоталитарном режиме, который сама установила — Вокс Україна [Электронный ресурс]. – 2022. – Режим доступа до ресурсу: <https://nv.ua/world/countries/totalitarnyy-rezhim-v-rf-imeet-priznaki-nacizma-v-kotorom-rf-obvinyaet-ukrainu-analiz-vox-ukraine-50228073.html>.

33. Русская весна - ДДТ [Электронный ресурс] // Репродуктор – Режим доступа до ресурсу: <https://reproduktor.net/ddt/russkaya-vesna/>.

34. Рэпер Face рассказал Юрию Дудю, что думает о войне в Украине [Электронный ресурс] // Фокус. – 2022. – Режим доступа до ресурсу: <https://focus.ua/lifestyle/511015-reper-face-rasskazal-yuriyu-dudyu-o-tom-hto-dumaet-o-voyne-v-ukraine>.

35. Рэпер Face сменил амплуа и выпустил альбом с критикой российской власти. В соцсетях спорят, он серьёзно или нет [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://tjournal.ru/analysis/75967-reper-face-smenil-amplua-i-vypustil-albom-s-kritikoy-rossiyskoy-vlasti-v-socsetyah-sporyat-on-serezno-ili-net>.

36. С начала войны Роскомнадзор заблокировал более 1500 сайтов [Электронный ресурс] // Радио Свобода – Режим доступа до ресурсу: <https://www.svoboda.org/a/s-nachala-voyny-roskomnadzor-zablokiroval-bolee-1500-saytov/31781773.html>.

37. С. Кара-Мурза, Манипуляция сознанием. – М. : Алгоритм, 2000. – 471 с.

38. Семеняка О. Уроки Карла Шмітта: наскільки політичний “політичний лібералізм” Джона Ролза? [Электронный ресурс] / Олена Семеняка. – 2018. – Режим доступа до ресурсу: <https://plomin.club/уроки-карла-шмітта-наскільки-політич/>.

39. Стерлікова М. С. Особливості вживання дієслів у пісенному дискурсі [Электронный ресурс] / М. С. Стерлікова. – 2018. – Режим доступа до ресурсу: http://ddpu-filolvisnyk.com.ua/uploads/arkhiv-nomerov/2018/NV_2018_9/50.pdf.

40. Трагедія в Бучі: реакція в Україні та світі [Електронний ресурс] // Хаарківська правозахисна група. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://khpg.org/1608810342>.

41. Увага до «Азовсталі» не дозволяє агресору розбомбити й знищити там усіх – Верещук [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3481384-uvaga-do-azovstali-ne-dozvolae-agresoru-rozbombiti-j-znisiti-tam-usih-veresuk.html>.

42. Филлипс Л. Дискурс-анализ. Теория и метод / Л. Филлипс, М. В. Йоргенсен. – Харьков: Гуманитарный центр, 2008. – 352 с.

43. Цитаты известных личностей [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ru.citaty.net/tsitaty/452303-merilin-menson-moia-politika-eto-moia-muzyka-iskusstvom-mozhno-vl/>.

44. Шевчук - о батле с Путиным и войне в Чечне / вДудь [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=98pE29S5Gb4>.

45. «Школьная ошибка»: российские и украинские историки разбирают статью Путина о единстве народов [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bbc.com/russian/news-57807736>.

46. Эффект Барнума (или эффект Форера) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://psyfactor.org/lib/barnum_effect.htm.

47. Як починалась перша Чеченська війна 22 роки тому [Електронний ресурс] // Hromadske – Режим доступу до ресурсу: <https://hromadske.ua/posts/persha-chechenska-viina-22-roki>.

48. Януш О. Б. Критичний дискурс-аналіз як теорія і метод / О. Б. Януш. // Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – 2010.

49. Яровий Д. О. Застосування критичного дискурс-аналізу як методу дослідження групової поляризації в соціальних медіа [Електронний ресурс] / Д. О. Яровий – Режим доступу до ресурсу: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:LVLxM9VRltcJ:nbu.gov.ua/j-pdf/pppr_2017_5_27.pdf+&cd=2&hl=ru&ct=clnk&gl=ua.

50. Ekman, Joakim. «Political Participation and Regime Stability: A Framework for Analyzing Hybrid Regimes» // International Political Science Review. — 2009. — Vol. 30. — No. 7.

51. Face записал саундтрек к «Юмористу» — фильму о советском комике, который выступает с протестной программой [Электронный ресурс]. – 2019. – Режим доступа до ресурсу: <https://tjournal.ru/music/87825-face-zapisal-saundtrek-k-yumoristu-filmu-o-sovetskom-komike-kotoryy-vystupaet-s-protestnoy-programmoy>.

52. Three dilemmas of hybrid regime governance: Russia from Putin to Putin / [N. Petrov, M. Lipman, H. Hale та ін.] // Post-Soviet Affairs / [N. Petrov, M. Lipman, H. Hale]. – Washington, DC, USA, 2013. – (Department of Political Science , George Washington University).

53. Wallace-Wells B. Cancel Culture Is Not a Movement [Электронный ресурс] / Benjamin Wallace-Wells // The New Yorker. – 2021. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.newyorker.com/news/annals-of-populism/who-is-in-charge-of-cancel-culture>.

ДОДАТКИ

Додаток А

ДДТ – Русская весна – текст

Что в твоём окне, что в твоём окне?
Там надул пузырь ветер-нашатырь.
Двери в магазин, толпы Лен и Зин.
Пьяные углы, старая сосна.

Русская весна... русская весна...

Что в твоём окне, что в твоём окне?
Тротуар-радар, не пролетит комар.
Сочи в облаках, ФСО в кустах.
За дворцом стена, за стеной она.

Русская весна... русская весна...

Что в твоём окне, что в твоём окне?
Серый полумрак, лагерный барак.
Каменный мешок, в нём растёт цветок.
Зэкам не до сна, как она нежна.

Русская весна... русская весна...

Что нас примирит, как нам вместе быть?
Как весну с тобой эту переплыть?
Звезды на плечах плавятся в печах.
Тают тонны лжи, дышит глубина.

Русская весна... русская весна...

Маленькая смерть в огромном Мегполисе,
Лежит за остановкой в чёрном снегу.
Никто не заметил её мёртвые волосы,
Мимо фары сжигают метель на бегу.
Тупики Мегполиса скрывает тьма.
Нет ни скорой, ни ментов, Бога вызывай?!
На открытых глазах не тает зима,
За остановкой – пустырь, за пустырем – рай.
Никого, только ветер вращает лопасти
Цивилизации – пластик, наркозакладки.
Маленькая смерть лежит у пропасти
Промзоны как коммерческая палатка.
Выбирай, выбирай, чего хочешь выбирай.
Проберись на середину, заползи за край.
Или выйди один и сгори на площади,
Как всадник апокалипсиса на тощей лошади.
Он любит тебя, он следит за тобой,
Твою маленькую смерть не позволит украсть
В этом тупике всё тик-ток, как твой,
Твой батон Хиггса, голубиная пасть.
За пустырем Человейник разжигает огни.
В пещерах затаились зрачки сигарет.
Затянулись и взорвался газом грёбанный бред.
Выдохнули рай и исчезли они.
Маленькая смерть в огромном Мегполисе.
В остывшем кулаке обрывки личности.
Не делятся клетки в мертвой полости,
Как не дышит провинция в тисках столичности.
Ты родился с концом, но не дожил до конца.
Эффект Барнума выбесил, хочется выть.
Судный день от Пер-во-го лица,
Он желает твоей смерти сильнее, чем ты жить!
Они желают нашей смерти сильнее, чем мы жить.
Они желают нашей смерти сильнее, чем мы жить.
Смелая душа, помолчи со мной, выпьем из ковша ветер ледяной,
Неба водоем, вечности на час, вспомни о своём и запомни нас.

Я, ха-ха, хэй
 Я, юморист, on my wrist
 Нам не выжить без смеха, прям как без русского мата
 Мой отец – КГБшник, а моя мать с автоматом
 И мои дети – солдаты карательных батальонов
 А мои братья – блюстители наших тёмных районов
 Чувства юмора и нет, ведь так бы я давно смеялся
 Над жизненной ситуацией, в которую загнал себя
 Нет верёвки? Пусть тогда меня удушит галстук
 Поскорей бы умереть, ведь я живу напрасно
 Маколей Калкин и Галкин – мой Новый год, он снова гадкий, у
 Что принесёт мне Санта? Где подарки? Может быть, жену?
 Если русский Дед Мороз, тогда он принесёт войну
 Шутники и юмористы развалили нам страну
 Чё, смешно, сука? Чё ты там услышал?
 Я, чё, похож на клоуна? Ну-ка, встал и вышел|
 У нас учителя, бывает, банчат гашишем
 А ты мне чё-то затираешь здесь про своего бывшего
 Gold on my wrist, я юморист
 Пошутил не так – и ты попал в blacklist
 Государева немилость, хоть я вроде бы и чистый
 Небо самолётам, а цензура для артиста
 Gold on my wrist, я юморист
 Пошутил не так – и ты попал в blacklist
 Государева немилость, хоть я вроде бы и чистый
 Небо самолётам, а цензура для артиста
 Бандиты не на геликах – на геликах с мигалкой
 Базарим языком ГУЛАГа, воздухом со свалки
 Мы копим на кусок гранита из-под палки
 Собираем крошки, запивая просроченным Pulpy
 Я устал, на часах почти семь вечера
 Пьём пиво с пацанами – это Тайная вечеря
 Я играю в гонки с мусорами, это всё не вечно
 За это нож в печень, жизнь скоротечна
 Gold on my wrist, я юморист
 Пошутил не так – и ты попал в blacklist
 Государева немилость, хоть я вроде бы и чистый
 Небо самолётам, а цензура для артиста
 Gold on my wrist, я юморист
 Пошутил не так – и ты попал в blacklist
 Государева немилость, хоть я вроде бы и чистый
 Небо самолётам, а цензура для артиста

Наш менталитет — игровые автоматы
Наш менталитет — от зарплаты до зарплаты
Наш менталитет — не платить за свою хату
Даже если света нет, нам всё равно пиздато
Наш менталитет — игровые автоматы
Наш менталитет — от зарплаты до зарплаты
Наш менталитет — не платить за свою хату
Даже если света нет, нам всё равно пиздато
Наша родина воистину прекрасна
Квадрат из чёрной краски, мы все в её пасти
Варианта два здесь: ебалом в пол, либо в маску
Жизнь так прекрасна, но жаль, что лишь в сказках
Ты бы прыгнула в постель, но коса мешает
Ты держава, но ты это лишь воображаешь
Братьев убиваешь, сразу после угощая
Ты заваришь им тоски, а вместо сахара отчаяние
Заберёшь чужое и ты сделаешь своим
Я читал историю России и в курсах за ****
Я думаю, ты понял и поставил то, что надо
Я враг государства, мой язык — это правда
Я буду продолжать всех вас уничтожать
Люди на погонах с детства хотят меня прижать
В моих глазах дожди, но пацаны не плачут
В карманах пусто, но душа чиста, а значит я богаче
Наш менталитет — игровые автоматы
Наш менталитет — от зарплаты до зарплаты
Наш менталитет — не платить за свою хату
Даже если света нет, нам всё равно пиздато
Наш менталитет — игровые автоматы
Наш менталитет — от зарплаты до зарплаты
Наш менталитет — не платить за свою хату
Даже если света нет, нам всё равно пиздато
Ваша честь, люди называют меня словом
С рождения отсутствует в стране моя свобода
Я не могу уж выйти с 862-ого
Объявляю голодовку, умираю, всё по новой
ЕСПЧ нас оправдала, но кого волнует?
Здесь покупные судьи ломают людям судьбы
Чемпионаты мира — повод распилить бюджет
Но всем похуй на всё это среди серых этажей
Жизнь похожа чем-то на бесцветный телевизор
Сломанный переключатель и куча хлама снизу
Разбросана туда, подальше через всю квартиру
Наш любимый цвет — чёрный, наш любимый запах — сырость
Честным жалости не будет, а лжецам — милость
Икона плакала в плечо, а Богоматерь злилась
Я много думаю о взглядах и про объективность
И, знаешь, всё же люди — удивительная живность

АНОТАЦІЯ

Дипломної роботи

Тема: «Висвітлення опозиційних настроїв у пісенних дискурсах (на прикладі росії: гурт «ДДТ» та репер Face)»

Студентка Шулежко Валерія Вікторівна

Рік навчання, факультет: 2021-2022 н. р., ФСНСТ

Науковий керівник: Доктор політичних наук, доцент кафедри політології Чабанна М. В.

Рецензент _____

(вчений ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Захищена “ ____ ” _____ 200_ р. *(дата не проставляється)*

Короткий зміст роботи

Метою дипломної роботи є визначити опозиційні настрої пісенних дискурсів російського гурту «ДДТ» та репера Face. Робота складається з трьох розділів, де кожен розділ має по два підрозділи. Перший розділ є методологічною базою дослідження, де розкривається сутність поняття «дискурс» за Фуко, виокремлено метод дискурс-аналізу та основні його підходи. Другий розділ містить позиції видатних мислителів щодо політизації мистецтва та взаємозв'язок політизації з політичним режимом. У останньому розділі проведено аналіз російських пісенних дискурсів (пісні рок-гурту «ДДТ» «Російська весна» та «Маленька смерть», репера Face – «Гуморист» та «Наш менталітет»), де висвітлено опозиційні настрої у текстах пісень. У висновку зроблено заключний аналіз наявності опозиційних настроїв у обраних для аналізу творах, наявність у них заклику до боротьби з владою та висвітлення проблем держави, апелювання до важливих соціально-політичних питань.